

POMORSKIE

Rowerowe inspiracje

**Zestawienie tras rowerowych opisanych w przewodniku
i przedstawionych na mapach w skali 1:100 000**

WYDAWCA:

Pomorska Regionalna
Organizacja Turystyczna

Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna

Brama Wyżynna, ul. Wały Jagiellońskie 2a
80-887 Gdańsk, tel. +48 58 732 70 40 fax. +48 58 732 70 49
e-mail it@prot.gda.pl www.prot.gda.pl

WSPÓŁPRACA MERYTORYCZNA:

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

**Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
Departament Turystyki**

80-828 Gdańsk, Długi Targ 1/7
tel. +48 58 326 83 50 fax +48 58 326 83 52
e-mail dt@pomorskie.eu www.pomorskie.eu/pl/dtumwp

OPRACOWANIE:

TREK Jacek Zdrojewski

PATRONAT MEDIALNY:

Aktywnie i z pomysłem!

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

**Publikacja została wydana dzięki dofinansowaniu
ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki**

Pomorskie

aktywny weekend i wakacje na rowerze

Ponad trzysta kilometrów plaż bałtyckich, niemal tysiąc jezior, największy w Polsce leśny kompleks Borów Tucholskich, zabytkowe Stare i Główne Miasto w Gdańsku, monumentalny zamek w Malborku czy Hel – miejsce, gdzie zaczyna się Polska, to tylko niektóre z setek wartych odwiedzenia miejsc w Pomorskiem.

Z myślą o wszystkich miłośnikach „dwóch kółek” i aktywnego trybu życia przygotowaliśmy 25 propozycji wycieczek rowerowych po regionie pomorskim. Zostały one poprowadzone przez najciekawsze i najbardziej malownicze obszary i miejscowości naszego województwa. Łączna długość opisanych w przewodniku tras wynosi blisko 2 000 kilometrów. Część z nich to krótkie, dwu- lub trzygodzinne wycieczki, dostępne dla każdego bez względu na kondycję, wiek i doświadczenie rowerowe. Dla miłośników kilkudniowych wyjazdów przygotowane zostały natomiast trasy dłuższe, mające charakter wypraw rowerowych.

Wszystkie opisywane trasy zostały przejechane w roku 2012 przez zespół audytorów rowerowych. Dzięki temu sprawdzona została nawierzchnia i bezpieczeństwo dróg, którymi zostały poprowadzone, jak również trudność i dostępność poszczególnych tras. Planując ich przebieg wykorzystano, gdzie tylko to było możliwe, istniejące oznakowanie szlaków rowerowych.

Na załączonych mapach w skali 1:100 000 przedstawiony jest przebieg opisywanych tras, a na stronie www.pomorskie.travel znajdują się ich ślady GPS (pliki .gpx) oraz propozycje wielu innych wycieczek rowerowych, nie ujętych w niniejszej publikacji.

Jeżeli lubisz słuchać szumu fal morskich, wypoczywać wśród lasów i jezior, odwiedzać interesujące miejsca i zabytki, spędzać aktywnie czas na łonie przyrody i spotykać ciekawych ludzi – Pomorskie to region dla Ciebie!

Zapraszamy

Jak korzystać z publikacji

Opisane w przewodniku trasy rowerowe podzielone są na sześć rozdziałów, z których każdy wyróżniony jest odrębnym kolorem.

Pierwsze pięć rozdziałów prezentuje propozycje jedno- lub dwudniowych wycieczek po poszczególnych regionach województwa (Trójmieście i okolicach, Żuławach, Kaszubach, Kociewiu i Borach Tucholskich oraz Ziemi Słupskiej i Pobrzeżu Słowińskim). Są to głównie trasy o charakterze pętli, przebiegające w pobliżu miejscowości turystycznych lub przez najbardziej atrakcyjne turystycznie okolice.

Natomiast ostatni rozdział opisuje pięć kilkudniowych wypraw rowerowych, z których każda ma długość ponad 100 kilometrów. Przebiegają one przez kilka regionów województwa, a czasem nawet przekraczają jego granice. Pozwalają one na poznanie wielu interesujących miejsc i obszarów w trakcie jednej dłuższej wyprawy rowerowej.

W końcowej części publikacji znajdują się mapy w skali 1:100000, na których zaznaczono przebiegi poszczególnych tras wycieczkowych. Stanowią one pomoc przy planowaniu szczegółowej trasy wyjazdu, lecz warto również zaopatrzyć się w dokładniejsze mapy poszczególnych obszarów. Każda trasa posiada swój unikalny numer (od 1 do 25), który znajduje się na mapie.

Ponadto dla każdej z tras sporządzono ślad GPS (dostępny na stronie internetowej www.pomorskie.travel) oraz profil hipsometryczny, zawierający również informację o nawierzchni na danym odcinku trasy.

Każda z tras posiada krótki opis ogólny, przedstawiający jej charakter oraz specyfikę. Dodatkowo opisano najważniejsze miejscowości na trasie wraz z podaniem kilometrażu, wskazując również ewentualne warianty trasy lub miejsca wymagające szczególnej uwagi lub ostrożności.

Dodatkowo każdą trasę opisuje sześć ikon:

Długość trasy:

Podana w kilometrach łączna długość trasy. W nawiasie podane są warianty alternatywne, jeżeli można pokonać trasę na kilka sposobów.

Trudność trasy:

Stopień trudności na trasie, wynikający z rodzaju nawierzchni, długości trasy, występowaniu stromych podjazdów i zjazdów oraz innych czynników utrudniających jazdę rowerem.

Dominująca nawierzchnia:

Charakter nawierzchni na większej części trasy. Nawierzchnia mieszana oznacza, że trasa ma bardzo różnorodną nawierzchnię i trudno określić, jaki jej rodzaj dominuje.

Czas potrzebny na pokonanie trasy:

Szacunkowy czas, niezbędny średnio doświadczonemu rowerzyście na pokonanie trasy w umiarkowanym tempie, bez długich postojów i zwiedzania wszystkich obiektów na trasie.

Rekomendowany rodzaj roweru:

Wynikający z charakteru danej trasy, zalecany typ roweru. W szczególności należy zwrócić uwagę na rodzaj opon, które w największym stopniu wpłynąć będą na wygodę i prędkość jazdy.

Trasa:

Podany skrótoowo przebieg trasy wskazujący miejsce początkowe i końcowe trasy oraz najważniejsze punkty etapowe na szlaku.

Pomorskie

Region przyjazny turystyce rowerowej

Gdańsk, będący stolicą Pomorza i jednym z największych i najciekawszych miast Polski jest bardzo przyjazny rowerzystom. Liczne wydzielone drogi rowerowe biegną przez całe miasto. Słynna nadmorska promenada rowerowa prowadzi przez kilkanaście kilometrów od Brzeźna przez Sopot aż do granicy z Gdynią. Również otaczające Trójmiasto lasy bukowe, porastające pagórkowate tereny wysoczyzny morenowej, są znakomitym miejscem na wycieczki rowerowe. W Trójmieście i regionie funkcjonują wypożyczalnie rowerowe. Rowerzy wyznają także w wielu ośrodkach i kwaterach turystycznych.

Do bardzo popularnych wśród rowerzystów tras należą między innymi ścieżki rowerowe na Półwyspie Helskim, biegnące od Helu do nasady mierzei we Władysławowie. Niezwykle urozmaicone tereny Szwajcarii Kaszubskiej stanowią wyzwanie dla rowerzystów preferujących jazdę terenową. Płaskie szlaki Żuław i Doliny Wisły, jak „Szlak Motławski” z Gdańska do Tczewa, są zaś interesującą alternatywą dla osób lubiących spokojną jazdę po równych, asfaltowych nawierzchniach. Kociewie posiada sieć szlaków liczącą ponad 800 kilometrów, a okolice Jeziora Wdzydze, przez które również przebiegają liczne, dobrze oznakowane szlaki, od lat przyciąga miłośników turystyki rowerowej. Także region Słupska i Pobrzeża Słowińskiego dysponuje interesującymi szlakami rowerowymi, pozwalającymi poznać uroki „Krainy w Kratę”.

W regionie pomorskim wyznakowano wiele nowych szlaków rowerowych. W ostatnich latach, głównie dzięki funduszom z Unii Europejskiej, znacząco poprawiła się infrastruktura rowerowa. Powstały niezwykle atrakcje dla rowerzystów, jak na przykład kilkunastokilometrowa, asfaltowa droga rowerowa między Puckiem a Krokową. Wybudowano ją na dawnym torowisku nieczynnej linii kolejowej. Podobne trasy powstały na Żuławach (Szlak Menno-nitów). W okolicach Jeziora Charzykowskiego, w ramach programu „Kaszubska Marszruta”, budowane są obecnie wydzielone drogi rowerowe o łącznej długości ponad pięćdziesięciu kilometrów. Będą one tworzyć niezwykle atrakcyjną sieć tras rowerowych w Borach Tucholskich.

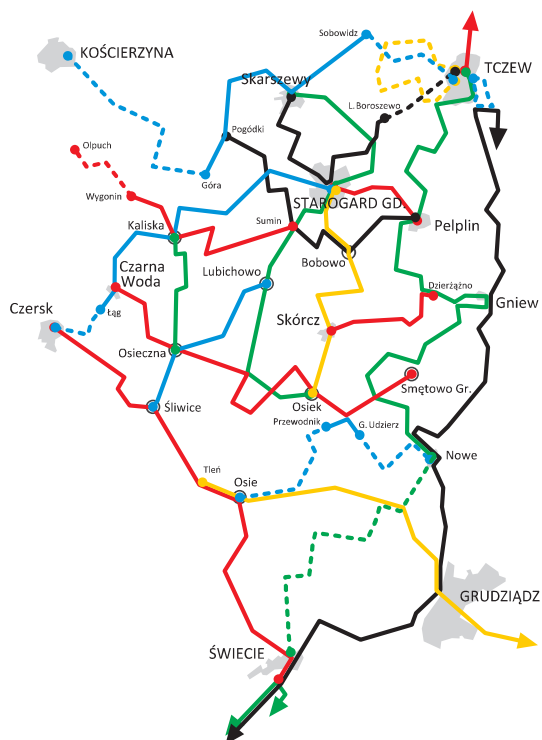
Przez region przebiegają również międzynarodowe trasy rowerowe, z których najważniejszy jest oznakowany szlak R1 oraz biegnąca wzdłuż wybrzeża Bałtyku nadmorska trasa hanzeatycka R10. Trasy te przyciągają rokrocznie setki długodystansowych turystów rowerowych.

Kociewskie Trasy Rowerowe

Na Kociewiu w granicach administracyjnych powiatów: tczewskiego, starogardzkiego i świeckiego wyznakowanych jest łącznie 838 kilometrów szlaków rowerowych. Z tej liczby 637 kilometrów znajduje się w sieci Kociewskich Tras Rowerowych, popularnie nazywanych KTR-ami. Zarządza, odnawia i promuje je Lokalna Organizacja Turystyczna Kociewie, której biuro mieści się w Tczewie.

Część z nich (416 km) powstała w ramach projektu „Oznakowanie turystycznych tras rowerowych w powiecie starogardzkim wraz z budową infrastruktury towarzyszącej”, przy dofinansowaniu unijnym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego 2007–2013. Obok oznakowania, wykonano też 68 miejsc odpoczynku dla rowerzystów.

Trasy numer [14] [15] [16] oraz [25] poprowadzone zostały w całości lub częściowo z wykorzystaniem sieci Kociewskich Tras Rowerowych.

Więcej informacji na stronie: www.rowery.kociewie.eu

Szlak mennonitów po Żuławach Gdańskich

W ramach projektu „Szlakiem Mennonitów przez Powiat Gdański – budowa i modernizacja infrastruktury turystyki pieszo-rowerowej na terenie gmin Pruszcz Gdański, Suchy Dąb i Cedry Wielkie”, przy wsparciu funduszy unijnych powstały drogi rowerowe i oznakowano blisko trzydzieści kilometrów szlaku rowerowego na Żuławach Gdańskich.

Trasa prowadzi od Wiśliny w pobliżu granic Gdańska aż do miejscowości Kiezmark nad Wisłą i Grabin-Zameczku w pobliżu Suchego Dębu. Powstały również kładki w Dziewięciu Włókach i Wróblewie oraz promenada rowerowa wzdłuż Motławy w miejscowości Bystra. Trasa częściowo prowadzi dawnym nasypem kolejki wąskotorowej, która biegła z Przegaliny do Tczewa.

Na szlaku znajdują się liczne, niezwykle interesujące żuławskie zabytki. W szczególności godny uwagi jest dom podcieniowy w Trutnowach, który zwiedzać można za zgodą właścicieli. Warto zobaczyć również odbudowany dom podcieniowy w Miłocinie oraz gotyckie kościoły w Cedrach Wielkich, Leszkowach, ruiny kościoła w Woclawach, kościół szachulcowy w Kiezmarku czy malowniczy, położony na samym brzegu Motławy, szachulcowy kościółek we Wróblewie.

Kościół we Wróblewie

Kładka rowerowa w Bystrej

Mennonici, od których wziął nazwę szlak, to radykalny nurt wiary protestanckiej, który narodził się w Niderlandach w XVI wieku. Z uwagi na ortodoksyjne przekonania wyznawcy tej religii byli zmuszeni do emigracji ze swojej ojczyzny. Osiedlili się między innymi na Żuławach i w dolinie Wisły, gdzie mogli w pełni wykorzystać swoje umiejętności w zakresie hydrotechniki. W wyniku zmian historycznych po ich społeczeństwie na Żuławach pozostało niewiele śladów. Zobaczyć je można przede wszystkim na drugiej części szlaku, biegnącej po wschodniej stronie Wisły. Wiele pamiątek po Mennonitach zgromadzono w Nowym Dworze Gdańskim, w Żuławskim Parku Historycznym. Na szlaku znajduje się również największy cmentarz mennonicki w Stogach Malborskich.

„Szlakiem Mennonitów” poprowadzona jest pierwsza część wyprawy rowerowej z Gdańska do Elbląga mającej numer [23], jak również część trasy numer [6] z Gdańska do Tczewa.

Informacje o szlaku rowerowym i jego atrakcjach na stronach internetowych:

www.klubnowodworski.pl

www.mennonici.powiat-gdanski.pl

Turystyczny Szlak Północnych Kaszub

Pod nazwą tą kryje się sieć szlaków rowerowych, biegnących przez obszar tak zwanej „NORDY”, czyli obszaru powiatów: puckiego i wejherowskiego. Dzięki realizacji projektów dofinansowanych przez fundusze Unii Europejskiej, siedem gmin z tego terenu w znaczącym stopniu poprawiło infrastrukturę turystyki rowerowej. Wybudowano od podstaw lub zmodernizowano kilkadziesiąt kilometrów dróg rowerowych oraz oznakowano ponad 130 kilometrów szlaków rowerowych. Powstały też miejsca odpoczynku i tablice informacyjne. Rowerzyści uzyskali możliwość wygodnego przemieszczania się po następujących szlakach rowerowych:

- niebieskim szlakiem „Pierścienia Zatoki Puckiej”, biegnącym od granic Gdyni na Obłężu, przez Kosakowo, Rzucewo, Puck, Swarzewo prowadzącego dalej przez Władysławowo i Jastarnię na Hel;
- zielonym szlakiem rowerowym „W stronę morza”, prowadzącym z Wejherowa przez Piaśnicę, Warszkowo, obok elektrowni szczytowo-pompowej w Czymanowie oraz skansenu w Nadolu, wzdłuż Jeziora Żarnowieckiego aż do położonej na wybrzeżu Bałtyku miejscowości turystycznej Białogóra;
- fragmentem międzynarodowego szlaku rowerowego R10 od granicy Gdyni i Kosakowa (ul. Pucka), przez rozległe łąki w dolinie Redy, Puck, Łebcz, następnie nową drogą rowerową po dawnej linii kolejowej do Sławoszyna, a stamtąd wzdłuż morza przez Karwieńskie Błota, Dębki aż do Białogóry.

Wraz z pozostałymi, już istniejącymi szlakami rowerowymi i drogami rowerowymi powstała rozległa i bardzo urozmaicona sieć szlaków. Pozwala ona na wybór wielu tras wycieczkowych o zróżnicowanej długości i trudności. Dają one możliwość jazdy wzdłuż brzegu morza i Zatoki Puckiej, przemierzenia całego Półwyspu Helskiego, obejrzenia wielu ciekawych zabytków i atrakcji (jak na przykład Groty Mechowskie) oraz zagłębienia się w bukowe lasy rozległej, pierwotnej Puszczy Darżlubskiej, porastającej obszar pomiędzy Puckiem, Krokową a Wejherowem.

Przedstawionymi wyżej szlakami poprowadzono trasy o numerach: [8] i [9].

Szlaki Rowerowe Powiśla

Oznakowanie szlaków rowerowych na Powiślu

Powiśle, obejmujące obszar powiatów: kwidzyńskiego i sztumskiego, jest stosunkowo mało znaną i niemal nie spenetrowaną turystycznie częścią województwa pomorskiego. Leży na pograniczu Pomorza oraz Warmii i Mazur. Obfituje tak w malownicze krajobrazy, jak liczne zabytki. Siedem wieków temu obszar ten był sercem Państwa Zakonnego. W Malborku, leżącym na granicy Powiśla i Żuław, Krzyżacy wzniesli swoją stolicę. Jednak poza najbardziej znanym zamkiem malborskim, w okolicy znajduje się również kilka mniejszych, częściowo zachowanych i bardzo interesujących gotyckich warowni, wiele średniowiecznych kościołów i innych zabytków.

Gminy Powiśla w latach 2010-2012 wybudowały i wyznakowały na tym obszarze, przy wsparciu funduszy unijnych, kilka interesujących szlaków rowerowych o łącznej długości blisko 200 kilometrów. Do najciekawszych szlaków rowerowych Powiśla należą:

- Szlak Zamków Powiśla (czerwony, Malbork – Sztum – Dzierżgoń – Prabuty);
- Szlak Kościołów Powiśla (niebieski, Mikołajki Pomorskie – Stary Targ – Dzierżgoń);
- Szlak Jeziora Balewskiego (czarny);
- Szlaki wokół Prabut i Jeziora Dzierżgoń (czerwony, niebieski, zielony, żółty, czarny);
- Międzynarodowy szlak rowerowy R1 (zielony, Kwidzyn – Biała Góra – Sztum – Dzierżgoń – Święty Gaj – Elbląg).

Szlaki te są dobrze oznakowane w terenie. Jeden z nich, „Szlak Zamków Powiśla” opisany jest w przewodniku jako trasa [24].

Zamek w Przeźmarku

Dodatkowe informacje:

www.powislanska.hg.pl

www.sztum.pl (w zakładce: Rowerowy Szlak Zamków Gotyckich na Powiślu)

Kaszubska Marszruta

Jest to nazwa programu budowy infrastruktury rowerowej na obszarze Powiatu Chojnickiego. Przy wsparciu funduszy unijnych jest on realizowany przez wszystkie gminy i koordynowany przez Starostwo Powiatowe.

W latach 2012-2014 powstanie na tym terenie sieć nowych dróg rowerowych o długości ponad 50 kilometrów. W większości będą one w pasach przeciwpożarowych, równoległe do dróg publicznych. Posiadać będą dobrą, utwardzoną nawierzchnię.

Sieć tych tras połączy wszystkie najważniejsze miejscowości turystyczne tego obszaru. Dodatkowo oznakowane zostanie blisko 200 kilometrów szlaków rowerowych. Ustawione zostaną tablice informacyjne. Dzięki wybudowaniu miejsc odpoczynku dla rowerzystów oraz uzupełnieniu oznakowania cały ten teren będzie jeszcze bardziej przyjazny dla rowerzystów.

Szlaki będą przebiegały przez niezwykle cenne przyrodniczo obszary województwa, chronione jako Park Narodowy „Bory Tucholskie” oraz Zaborski Park Krajobrazowy. Cały ten teren posiada również status Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery. Ciekawostką jest fakt, iż w ramach projektu powstają również przejścia dla żab pod drogami i ścieżkami rowerowymi na trasach ich migracji, co pozwoli na uratowanie życia wielu tym sympatycznym płazom.

Rajd rowerowy w Borach Tucholskich

Szlakami „Kaszubskiej Marszruty” poprowadzono trasy o numerach [17] i częściowo [21] oraz [22]. Część z tych szlaków jest dopiero w trakcie realizacji, toteż wykorzystano istniejącą już obecnie sieć dróg publicznych, duktów leśnych i oznakowane szlaki turystyczne.

Najciekawsze trasy rowerowe regionu pomorskiego

- Trójmiasto i okolice [trasy 1–5]
- Żuławy i Mierzeja Wiślana [trasy 6-7]
- Kaszuby [trasy 8-13]
- Kociewie i Bory Tucholskie [trasy 14-17]
- Ziemia Słupska i Pobrzeże Słowińskie [trasy 18-20]

Trasa nadmorska w Trójmieście

Długość trasy:
30 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
2-3 godziny

Trudność trasy:
trasa łatwa

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower miejski

Dominująca nawierzchnia
miejskie drogi rowerowe

Trasa:
Gdynia - Sopot - Gdańsk

Rekreacyjna i łatwa trasa, atrakcyjna dla każdego miłośnika roweru. Wiedzie w przeważającej większości wzdłuż morza, wydzielonymi drogami rowerowymi o doskonałej nawierzchni. W okresie sezonu letniego uczęszczana przez turystów i mieszkańców Trójmiasta, dlatego też jest wówczas dość zatłoczona. Tworzy jeden z najbardziej atrakcyjnych i rozpoznawalnych produktów turystyki rowerowej w Trójmieście. Jest dobrze skomunikowana z transportem miejskim i niezwykle ciekawa ze względu na bliskość morza, interesujące obiekty i inne atrakcje. Po drodze duża liczba obiektów gastronomicznych oraz miejsc na odpoczynek.

Propozycja trasy rozpoczyna się przy dworcu kolejowym w Gdyni Głównej, wiedzie przez Gdynię Orłowo, Sopot oraz nadmorskie dzielnice Gdańska i Letnicę (w pobliżu stadionu PGE Arena). Kończy przy przystanku SKM w Gdańsku Politechnice.

W południowej części Gdyni, tuż przy granicy z Sopotem znajduje się jedno z najpiękniejszych miejsc polskiego wybrzeża. Rezerwat Kępa Redłowska, należący do najcenniejszych obszarów przyrodniczych w regionie, chroni niezwykle malowniczy krajobraz z charakterystycznym, stromym brzegiem klifowym oraz naturalny las bukowy ze stanowiskiem jarząba szwedzkiego. Uderzający sztormowymi falami klif, stale podmywany jest przez morze, przez co z roku na rok brzeg cofa się nawet o metr. Widok z krawędzi klifu jest niepowtarzalny, ale tak samo pięknie wygląda urwisko z orłowskiej plaży i drewnianego molo, które wciną się 180 m w głąb morza.

- 0 km **Dworzec kolejowy.** Okazały budynek z lat 50-tych XX w. Budynek został pieczołowicie odrestaurowany, dzięki czemu odzyskał dawny blask. Po przeciwnej stronie Placu Konstytucji modernistyczny budynek Sądu Okręgowego, Grodzkiego i Prokuratury z 1936 r.
- 1,3 km **Skwer Kościuszki i Molo Południowe.** Wizytówka Gdyni i jej morskiej tradycji. Okręt – muzeum ORP „Błyskawica”, statek – muzeum „Dar Pomorza”, nowoczesna marina, planetarium, Akwarium Gdyńskie, centrum rozrywki i kultury Gemini.
- 3,3 km **Bulwar Nadmorski.** Najpopularniejsza promenada spacerowa w Gdyni. Muzeum Miasta Gdyni, Muzeum Marynarki Wojennej z ekspozycją plenerową, bary i restauracje, plaża miejska.
- 8,8 km **Orłowo.** Dawne lotnisko, dziś wypoczynkowa choć kameralna dzielnica Gdyni. Klif Redłowski, plaża, molo spacerowe, przystań rybacka, Promenada Królowej Marysieńki, Letnia Scena Teatru Miejskiego w Gdyni, Domek Żeromskiego.
- 11,0 km **Kolibki.** Dwór z XIX w. wraz z zabudowaniami folwarcznymi.
- 14,4 km **Plac Zdrojowy w Sopocie i okolica.** Dom Zdrojowy, drewniane molo spacerowe z nowoczesną mariną, latarnia morska z punktem widokowym, Sofitel Grand, Centrum Haffnera.
- 17,3 km **Park Jelitkowski.** Zabytkowy park w nadmorskiej, letniskowej dzielnicy Gdańska. Dawny Dom Zdrojowy, plaża ze strzeżonym kąpieliskiem, liczne bary i punkty małej gastronomii.
- 19,6 km **Molo w Brzeźnie.** *Uwaga!* W Brzeźnie trasę można skrócić, skręcając w stronę centrum Wrzeszcza ul. Gen. Hallera.
- 20,65 km **Park w Brzeźnie.** Założony w latach 30-tych XIX w. Urokliwe alejki spacerowe, pozostałości fortyfikacji z XIX i XX w., plaża, liczne bary i mała gastronomia, dawny Dom Zdrojowy.
- Uwaga!* Z ulicy Oliwskiej należy skręcić w ul. Przemysławą obok terminalu promowego (powrót tą samą drogą).
- 22,8 km **Latarnia w Nowym Porcie.** Wybudowana w 1894 r. stanowi jeden z najpiękniejszych tego typu obiektów nad Bałtykiem. Punkt widokowy na Westerplatte.
- 25,3 km Widok na Twierdzę Wisłoujście.
- 27,8 km **PGE Arena Gdańsk.** Stadion piłkarski, wybudowany na EURO 2012. Fasada, kształtem i kolorem nawiązuje do bursztynu. Obiekt udostępniony jest do zwiedzania.
- 29,8 km **Przystanek SKM Gdańsk Politechnika.**

Rowerem przez Gdańsk

Długość trasy:
22 km

Trudność trasy:
trasa łatwa

Dominująca nawierzchnia
miejskie drogi rowerowe

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
2-3 godziny

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower miejski

Trasa:
Oliwa - Wrzeszcz - Gdańsk Główny

Gdańsk zaliczany jest do najlepiej zagospodarowanych polskich miast pod względem infrastruktury rowerowej. Powstające wciąż nowe drogi rowerowe pozwalają na dogodne przemieszczanie się pomiędzy poszczególnymi dzielnicami. Korzystają na tym nie tylko mieszkańcy, ale również turyści. W jeden dzień zwiedzić można na rowerze Oliwę, Wrzeszcz oraz zabytkowe Śródmieście, docierając do miejsc gdzie nie wjedziemy samochodem.

Proponowana trasa wiedzie drogami rowerowymi oraz w kilku przypadkach ulicami bez wydzielonego pasa rowerowego. Trasa obejmuje najważniejsze miejsca w Oliwie (katedra pocysterska wraz z okolicą), Wrzeszczu (miejsca związane z noblistą Günterem Grassem), Plac Solidarności oraz mniej znane, a bardzo ciekawe Stare Przedmieście i Dolne Miasto. Pomińnięte zostały zabytki Starego i Głównego Miasta, które ze względu na duży ruch turystyczny najlepiej zwiedzać poruszając się pieszo. Jednak jadąc wydzieloną drogą rowerową wzdłuż ul. Podwałe Grodzkie oraz Wały Jagiellońskie cały czas obiekty te mamy na wyciągnięcie ręki i w każdej chwili możemy podjechać i zobaczyć z bliska interesujący nas zabytek.

Günter Grass to jeden z najwybitniejszych pisarzy niemieckich XX wieku, laureat Nagrody Nobla, który urodził się w Wolnym Mieście Gdańsku w 1927 roku. Powieścią, która przyniosła mu światowy rozgłos jest „Błaznany Bębenek”. Do najważniejszych dokonań Grassa w dziedzinie literatury należy zaliczyć słynną gdańską trylogię: „Błaznany Bębenek”, „Kot i mysz”, „Psie lata” oraz „Z dziennika ślimaka”, „Turbot”, „Szczurzyca”, „Wróżby kumaka”, „Rozległe pole”, „Moje stulecie”, oraz ostatnią powieść „Idąc rakiem”. Pisarz został odznaczony tytułem doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego oraz dyplomem Honorowego Obywatela Miasta Gdańska. Często bywa w swoim rodzinnym mieście i jest zapraszany na różnego rodzaju uroczystości. Przyczynił się również do normalizacji stosunków polsko-niemieckich w okresie powojennym.

- 0 km **SKM Gdańsk Oliwa** (ul. Grunwaldzka, Opacka, Cystersów).
- 1,6 km **Pałac Opatów, Katedra Oliwska, Park Oliwski** (ul. Jacka Rybińskiego, Grunwaldzka).
- 5,25 km **Współczesny meczet** (ul. Polanki, Wojska Polskiego, Grunwaldzka).
- 7,4 km **Centrum Handlowe „Galeria Bałtycka”**. W pobliżu przystanek SKM Gdańsk Wrzeszcz (ul. Dmowskiego, Biała).
- 8,3 km **Neogotycki kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego**. Miejsce chrztu Guntera Grassa (ul. ks. Zator-Przytockiego).
- 9,0 km **Plac Wybickiego**. Ławeczka Güntera Grassa, który urodził się na ul. Lelewela (Plac Komorowskiego, ul. Legionów, Al. Zwycięstwa).
- 13,0 km **Wiadukt Błędnik**. Wspaniały widok na Stare Miasto, wieże Głównego Miasta oraz dźwigi Stoczni Gdańskiej, neorenesansowy gmach dawnej Dyrekcji Kolei (ul. Kolejowa).
- 13,6 km **Plac Solidarności**. Stocznia Gdańska i Pomnik Poległych Stoczników oraz Europejskie Centrum Solidarności i wystawa „Drogi do Wolności” (w podziemiach).
- 14,3 km **Zabytkowa zabudowa Starego i Głównego Miasta** (ul. Podwale Grodzkie, Wały Jagiellońskie).
- 15,5 km **Gotycki kościół św. Trójcy i Muzeum Narodowe** (ul. Okopowa).
- 16,3 km **Brama Nizinna, Bastion, św. Gertrudy, Kamienna Śluza** (ul. Dobra, Kamienna Grobla, Szopy, Długie Ogrody, Szafarnia).
- 19,0 km **Wyspa Ołowianka**. Polska Filharmonia Bałtycka, Centralne Muzeum Morskie, marina (powrót ul. Szafarnia do Mostu Stągiewnego).
- 19,8 km **Zielony Most i Długi Targ**. Niezwykły widok na Motławę, marinę i Główne Miasto. Fontanna Neptuna, Ratusz Głównego Miasta, Dwór Artusa, odbudowane kamienice (ul. Powroźnicza, Ogarna).
- 20,7 km **Targ Węglowy**. Wieża Więzienna i Katownia (Muzeum Bursztynu), Złota Brama, Brama Wyżynna: Pomorskie Centrum Informacji Turystycznej (ul. Wały Jagiellońskie, Hucisko).
- 21,7 km **Dworzec Główny PKP**.

Wokół Wyspy Sobieszewskiej

Długość trasy:
28 km

Trudność trasy:
trasa łatwa

Dominująca nawierzchnia
asfalt, drogi gruntowe

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
2-3 godziny

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy

Trasa:
Sobieszewo - Świbno - Sobieszewo

Krótką i urozmaiconą propozycja wycieczki wokół Wyspy Sobieszewskiej. Wyspa ta powstała po utworzeniu się dwóch ujściowych ramion rzeki Wisły, naturalnej Wisły Śmiałej w okolicach Górek Wschodnich po powodzi z 1846 r. oraz Przekopu Wisły, sztucznie wykonanego pod koniec XIX wieku.

Trasa ma wybitne walory przyrodnicze i kulturowe. W Sobieszewie obejrzeć możemy sanktuarium Matki Bożej Saletyńskiej, w Przegalinie zabytkową śluzę, a w Orlu modrzewiowy dworek o interesującej historii. Ornitolodzy zachwyceni będą rezerwatami „Mewia Łacha” i „Ptasi Raj”. To jedne z najcenniejszych obszarów występowania ptactwa w naszym regionie. Na plażach wyspy, szczególnie w okolicach ujścia Przekopu Wisły, dość często zobaczyć można foki szare.

Trasa rozpoczyna się i kończy przy moście pontonowym i pętli autobusowej w Sobieszewie. Możliwość zaparkowania samochodu na parking przy kościele. Większość trasy (24 km) prowadzi oznakowanym niebieskim szlakiem rowerowym im. Wincentego Pola.

Wyspa Sobieszewska to część Mierzei Wiślanej, leżąca w granicach administracyjnych Gdańska.. Na wyspie znajdują się dwa niezwykle cenne rezerwaty przyrody: Ptasi Raj i Mewia Łacha. Mewia Łacha to obszar przy ujściu Przekopu Wisły, na którym można podziwiać wielotysięczne stada mew, rybitw, kaczek i innych ptaków wodno-błotnych. Piaszczyste plaże rezerwatu upodobały sobie foki, które od czasu do czasu wygrzewają się na słońcu. Drugi z rezerwatów - Ptasi Raj zajmuje przymorskie jeziora Karaś i Ptasi Raj, które oddzielone jest od Wisły Śmiałej kamienną groblą. Brzegi akwenów zarastają gęste polacie trzciny, które są doskonałym środowiskiem dla ptactwa błotno – wodnego. Zanotowano tu występowanie ok. 200 gatunków ptaków, z czego ok 30-40 to gatunki lęgowe.

- 0 km **Sobieszewo**. Najważniejsza miejscowość letniskowa na Wyspie Sobieszewskiej. Atrakcje: Kościół M.B. Saletyńskiej, wzniesiony na miejscu świątyni z 1620 r., która spłonęła w 1986 r., plaża „Wyspa Skarbów” i izba pamięci Wincentego Pola.
- 0,75 km Koniec ścieżki rowerowej, początek wału wiślanego (ul. Przegalińska).
- 1,75 km **Sobieszewska Pastwa**. Ośrodek dla niewidomych w dawnym dworcu, widok na hałdę fosfogipsów na drugim brzegu Martwej Wisły.
- 8,9 km **Przegalina**. Zabytkowe śluzy, pozostałości dawnej kolejki wąskotorowej, port lodołamaczy wiślanych, możliwość skrętu w kierunku na Błotnik (nowa marina).
- 11,9 km **Świbno**. Atrakcje: Prom do Mikoszewa, port rybacki, obelisk upamiętniający 100-lecie wykonania Przekopu Wisły (1895-1995).
- 13,0 km **Rezerwat „Mewia Łacha”**. Stanowisko lęgowe rzadkich gatunków rybitw, ptaków siewkowatych. Ponadto miejsce odpoczynku fok szarych.
- 17,25 km **Orlinki**. Hotel „Orle”, bliżej drogi dawna „Forsterówka” – modrzewiowy dworek myśliwski, przed II wojną św. należący do gauleitera SS Alberta Forstera.
- 21,1 km **Sobieszewo**. Ul. Falowa (droga nad morze i do centrum), a następnie ulica Barwna, Tęczową (bary, sklepy, restauracje). Dom Kultury „Wyspa Skarbów”, Izba Pamięci Wincentego Pola.
- 23,0 km Ulica Sobieszewska (Ośrodek „Alma II”) – dawna jednostka wojskowa obrony wybrzeża, obecnie zlikwidowana.
- 24,3 km **Jezioro Karaś**. Droga do rezerwatu „Ptasi Raj”. Ścieżka przyrodnicza, dwie wieże widokowe, kamienna grobla oddzielająca jezioro Ptasi Raj od Wisły Śmiałej, zespół ruchomych wydmy na „Mierzei Messyńskiej”. Wieże widokowe znajdują się na północnym brzegu jeziora Karaś i nad Jeziorem Ptasi Raj.
- 25,3 km **Górki Wschodnie**. Pętla autobusowa, tawerna, parking, droga na groblę, stare domki rybackie.
- 27,8 km **Sobieszewo** (koniec pętli).

Śluz w Przegalinie

Przez Trójmiejski Park Krajobrazowy (trasa A)

Długość trasy:
18 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
2-3 godziny

Trudność trasy:
trasa łatwa

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy / górski

Dominująca nawierzchnia:
asfalt, drogi gruntowe

Trasa:
Gdynia Główna - Sopot Wyścigi

Trójmiejski Park Krajobrazowy utworzono w roku 1979. Ma powierzchnię 19 930 ha, a jego otulina to dodatkowe 16 542 ha. Stanowi naturalne zaplecze rekreacyjne i wypoczynkowe Trójmiasta, będące alternatywą do wypoczynku na plażach i w strefie wybrzeża. Niemal górskie krajobrazy, kilometrami ciągnące się leśne drogi i dukty, zaskakująco nieduża jak na sąsiedztwo dużych miast liczba spacerowiczów, piękne bukowe lasy zachęcają do aktywnego wypoczynku. W parku wytyczono gęstą sieć szlaków turystycznych. Wędrując po terenie parku, warto z nich korzystać, ponieważ miejscami liczba krzyżujących się pod różnymi kątami ścieżek i dróg leśnych, przy ograniczonej wzniesieniami widoczności, nie ułatwia orientacji.

Proponowana trasa rozpoczyna się w centrum Gdyni, biegnie lasami przecinając peryferyjne, położone na wysoczyźnie dzielnice tego miasta: Chwarzno i Karwiny oraz kończy się w Sopocie – Kamiennym Potoku. Podobnie jak w całym parku, istnieje konieczność pokonania dość dużej różnicy wzniesień pomiędzy nadmorskim tarasem, na którym leży większość aglomeracji trójmiejskiej, a położoną ok. 100 metrów wyżej wysoczyzną.

Trójmiejski Park Krajobrazowy chroni kompleksy leśne, porastające krawędź wysoczyzny morenowej Pojezierza Kaszubskiego, otaczającej od zachodu blisko milionową aglomerację trójmiejską. Są to bardzo specyficzne tereny przypominające krajobraz górski, przecięte głębokimi dolinami przez które płyną wartkie potoki, znajdują się liczne źródła, głazy narzutowe oraz pomnikowe okazy drzew. Najbardziej charakterystycznym drzewem parku jest buk, którego gęste korony tworzą miejscami zwarty baldachim liści, niemal nie przepuszczający światła słonecznego. Trójmiejskie lasy najpiękniejsze są jesienią, gdy mienią się wszystkimi kolorami, oraz wiosną, gdy soczysta zieleń młodych liści aż kłuje w oczy.

- 0 km **Gdynia Główna** (dworzec PKP). Przechodzimy tunelem pod ulicą Morską, by dostać się do ulicy Wolności, którą jedziemy pod górę (długi i dość męczący podjazd, ok. 70 metrów różnicy wysokości).
- 1,2 km Koniec ulicy Wolności, granica lasu i Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Wjeżdżamy w leśną drogę będącą przedłużeniem ulicy. Początek szlaku zielonego, później dołącza do niego również szlak niebieski.
- 4,3 km Rozwidlenie szlaków. Mamy do wyboru dwa warianty trasy o identycznej długości. Trzymając się szlaku niebieskiego omijamy Chwarzno i jedziemy przez las, przecinając ul. Chwarznieńską do doliny potoku Kacza (km 6.0). Dalszy opis dotyczy jazdy szlakiem zielonym.
- 4,5 km **Chwarzno**. Koniec szlaku zielonego. Jedziemy wzdłuż krawędzi lasu, następnie krótki odcinek ul. Chwarznieńską i skręcamy w lewo po ok. 250 metrach, ponownie zagłębiając się w las.
- 6,0 km **Dolina potoku Kacza**. Spotykamy ponownie szlak niebieski, którym jedziemy w dół doliny.
- 7,2 km Rozwidlenie szlaków, dochodzi szlak czerwony. Jedziemy dalej szlakiem niebieskim. W pobliżu tory kolejowe przedwojennej magistrali węglowej, obecnie modernizowanej w ramach „Kolei Metropolitalnej” (trasa na Kościerzynę).
- 8,9 km **Karwiny**. Koniec szlaku niebieskiego. Wyjeżdżamy z lasu, jedziemy ulicą Z. Nałkowskiej w dół do ul. Chwarznieńskiej, potem ponownie pod górę ulicą Starodworcową przez dzielnicę Wielki Kack, aż do naszej linii kolejowej.
- 11,0 km **Wielki Kack**. Koniec ul. Starodworcowej. Krótkim szlakiem łącznikowym wjeżdżamy na wysoczyznę, przecinając tory kolejowe (podjazd ok. 50 m) i osiągamy najwyższy punkt naszej wycieczki. Odtąd już praktycznie cały czas będzie „z górki”.
- 11,7 km Dojeżdżamy do leśnej drogi, którą prowadzi inny niebieski szlak. Jedziemy nim w prawo, na południe. Po prawej stronie widzimy i słyszymy Obwodnicę Trójmiejską.
- 13,0 km **Leśnictwo Gołębiewo**. Nie dojeżdżając do zabudowań, skręcamy w lewo w asfaltową drogę leśną. Jest to wolna od samochodów ulica Mikołaja Reja, która doprowadzi nas malowniczą doliną Karlikowskiego Potoku do Sopotu. Czeką nas kilka kilometrów chwilami dość stromego zjazdu.
- 17,7 km Skrzyżowanie z ul. Armii Krajowej.
- 18,2 km **Sopot – Kamienny Potok (SKM)**. Możliwość powrotu SKM lub kontynuowania wycieczki w stronę Gdańska – Oliwy albo w kierunku morza.

Przez Trójmiejski Park Krajobrazowy (trasa B)

Długość trasy:
21 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
2-3 godziny

Trudność trasy:
trasa łatwa

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy / górski

Dominująca nawierzchnia:
asfalt, drogi gruntowe

Trasa:
Sopot - Gdańsk Wrzeszcz

Sanktuarium w Matemblewie

Druga z przedstawianych tras po Trójmiejskim Parku Krajobrazowym prowadzi przez jego południową część, od Sopotu do Wrzeszcza. Po drodze rowerzysta zobaczyć może, obok pięknych lasów parku przez które prowadzi praktycznie cała trasa wycieczki, kilka interesujących miejsc. Szczególnie godne uwagi są: Opera Leśna w Sopocie, w pobliżu której rozpoczyna się trasa oraz sanktuarium w Matemblewie na końcu trasy. Ponadto nagrodą za stromy podjazd na początku szlaku będzie panorama Zatoki Gdańskiej z Łysej Góry, będącej również ośrodkiem sportów zimowych. Na trasie zobaczyć można również cmentarz poległych pod koniec II wojny światowej żołnierzy radzieckich, oraz fragment Doliny Radości, podobno najpiękniejszej z dolin, przecinających tereny parku krajobrazowego.

Trasa kończy się we Wrzeszczu, skąd istnieje możliwość powrotu SKM lub drogami rowerowymi do Sopotu, lub kontynuowania wycieczki w kierunku zabytkowego centrum Gdańska albo nad morze.

Dolina Radości to od XIX wieku miejsce wypoczynku i rekreacji mieszkańców Gdańska. Upamiętniona w licznych książkach, m. in. Güntera Grassa oraz Stefana Chwina, dawniej stanowiła swoiste zagłębienie przemysłowe. Cystersi z pobliskiego opactwa w Oliwie wykorzystywali od średniowiecza wody potoku płynącego doliną do napędzania kilkunastu młynów, kuźni i prochni. Jedna z kuźni zachowała się do dzisiaj. Przed wojną w dolinie znajdowało się kilka restauracji oraz skocznia narciarska.

- 0 km **Sopot** (PKP). Od stacji kolejowej jedziemy ulicą Podjazd (nie wjeżdżając na ul. Bohaterów Monte Cassino) przez Al. Niepodległości i dalej ulicą Sikorskiego do ul. Armii Krajowej, następnie Abrahama. Skręcamy w kierunku Opery Leśnej (ulica S. Moniuszki). Przed stawem Nowowiejskiego skręcamy w lewo, w leśną drogę prowadzącą pod górę.
- 1,3 km **Wzgórze Olimpijskie**. Cmentarz żołnierzy Armii Radzieckiej poległych w marcu 1945 w trakcie walk o Sopot i Gdańsk. Czeka nas spory podjazd na Łysą Górę.
- 2,0 km **Łysa Góra**. Wyciąg narciarski, znakomity punkt widokowy na Sopot i Zatokę Gdańską. Za nami jeden z najtrudniejszych podjazdów na całej wycieczce.
- 3,5 km Skrzyżowanie leśnych dróg. Skręcamy w lewo.
- 4,3 km **Skrzyżowanie z ulicą Reja** (asfaltowa droga). Jedziemy dalej prosto pod górę, przecinając tę drogę.
- 5,1 km **Leśnictwo Sopot**. Skręcamy w prawo, następnie ostro w lewo. Dość dobra droga doprowadza nas do ulicy Spacerowej.
- 6,5 km **ul. Spacerowa**. Przecinamy tę ruchliwą arterię komunikacyjną, i jedziemy wzdłuż niej leśną drogą w kierunku południowym.
- 7,3 km Skrzyżowanie leśnych dróg. Lekko skręcamy w prawo. Prosto, głębokim wąwozem prowadzi droga na Osowę. My skręcamy w prawo i jedziemy na południe.
- 8,1 km **Owczarnia**. W pobliżu duża ferma owiec, ogródki działkowe. Jedziemy ok. 300 m wzdłuż krawędzi lasu, następnie skręcamy w prawo, na południe ulicą Galaktyczną do końca ogródków działkowych, a następnie ponownie w las.
- 10,0 km Skręcamy w lewo, następnie po 200 metrach w prawo. Przed nami wąwóz, który stanie się niedługo Doliną Radości.
- 12,5 km **Dolina Radości**. Malownicza okolica i piękne widoki wyjaśniają, skąd pochodzi nazwa. Przed pstrągarnią skręcamy w prawo, w tzw. „Kleszą Drogę”, ponownie zagłębiając się w bukowe lasy parku krajobrazowego (dłuższy podjazd).
- 15,3 km **ul. Słowackiego**. Przecinamy tę arterię przejazdem pod drogą. Od tego miejsca już cały czas będziemy mieli „z górki” po dość dobrej drodze leśnej.
- 16,4 km **Matemblewo**. W pobliżu sanktuarium Matki Boskiej Brzemiennej, położone w pięknej leśnej dolinie. Ulicą Matemblewską jedziemy do ul. Słowackiego.
- 17,7 km **ul. Słowackiego**. Od tego miejsca zaczyna się droga rowerowa, która doprowadzi nas do centrum Wrzeszcza.
- 20,7 km **Galeria Bałtycka**. Skrzyżowanie z Al. Zwycięstwa.
- 21,3 km **Gdańsk-Wrzeszcz** (PKP/SKM).

Szlak Motławski

Długość trasy:
38 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
3-4 godziny

Trudność trasy:
trasa łatwa

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy

Dominująca nawierzchnia:
płyty betonowe / asfalt

Trasa:
Gdańsk - Tczew

Jeden z najpopularniejszych szlaków Trójmiasta i okolic łączący Gdańsk z Tczewem. Oznakowany jest kolorem czerwonym i prowadzi wzdłuż rzeki Motławy. Na trasie kilka interesujących kościółków gotyckich oraz przykładów regionalnego budownictwa. Wokół rozciąga się z pozoru monotony, żuławski krajobraz, który dopiero po bardziej wnikliwym poznaniu staje się niezwykle intrygujący. Szczególne wrażenie wywiera tu Motława, która przecina płaskie i rozległe połacie żuławskich łąk, płynąc spokojnym nurtem przez malownicze wsie o średniowiecznym rodowodzie. Na wiosnę w niektórych miejscach rozciągają się po horyzont pola tulipanów.

Trasa jest łatwa, płaska, biegnie po mało uczęszczanych drogach publicznych, ścieżkach polnych oraz na odcinku w okolicach Gdańska, po betonowych płytach. Doskonale nadaje się na kilkugodzinną wycieczkę, a wraz ze zwiedzaniem polecanych zabytków i atrakcji w Tczewie, wydłużyć ją można nawet do całego dnia. Wycieczkę można rozpocząć w Tczewie, który jest dobrze skomunikowany z Trójmiastem poprzez pociągi PKP.

Płaski, to najlepszy przymiotnik jakim można określić krajobraz Żuław. Jest to obszar depresyjny, który w dużej części znajduje się pod poziomem morza (najniżej położone są okolice Raczek Elbląskich -1,8 m p.p.m.). Żuławy niegdyś porastały bujne lasy łęgowe, dziś jedynie sztucznie nasadzone wierzy na brzegach kanałów oraz topole tworzące drogowe szpalery. Żuławy to także gęsta sieć rzek i kanałów, która powstała w celu odwodnienia ziem. Nieodłącznym elementem żuławskiego krajobrazu są malownicze wioski, z pięknymi domami podcieniowymi oraz gotyckimi kościółkami ze strzelistymi, drewnianymi wieżyczkami.

- 0 km **Gdańsk Główny** (PKP/SKM). Kierujemy się ulicą Wały Jagiellońskie i Okopową pod Urząd Wojewódzki (początek szlaku czerwonego), następnie Augustyńskiego, Pod Zrębem, Dolną Bramą na Opływ Motławy.
- 1,9 km **Brama Nizinna**. Opływ Motławy, bastiony XVII w. Jedziemy ulicą Mostową wzdłuż Motławy zgodnie z oznakowaniem szlaku.
- 3,2 km **Olszynka**. Ruiny dworu z początku XIX wieku.
- 6,9 km **Krępiec**. Ujście Raduni i Czarnej Łachy do Motławy, nowy most Obwodnicy Południowej.
- 9,1 km **Krępiec**. Stacja pomp. *Uwaga!* Możliwość przejazdu przez most w kierunku Przejazdowa i Wyspy Sobieszewskiej.
- 11,4 km **Wiślina / Mokry Dwór**. Dawna dzwonnica na cmentarzu, zabytkowy park. *Uwaga!* Możliwość jazdy w prawo na Pruszcz Gdański. Jedziemy w lewo i koło kościoła w prawo, na drogę rowerową (Szlakiem Mennonitów).
- 15,7 km **Wróblewo**. Uroczą wieś z pięknie położonym nad brzegiem Motławy szachulcowym kościołkiem, powstałym już w XVI w. Nowa kładka prowadzi bezpośrednio do kościoła.
- 18,7 km **Grabiny Zameczek**. Na uboczu pozostałości dawnego zameczku krzyżackiego, przebudowanego w XVII w. Obecnie zaniedbany dom mieszkalny. Dawniej drewniany akwedukt rzeki Kłodawy nad Motławą.
- 22,6 km **Suchy Dąb**. Kościół gotycki.
- 25,8 km **Krzywe Koło**. Kościółek gotycki z XV w., dom podcieniowy.
- 29,2 km **Koźliny**. Kościół gotycki, spichlerz szachulcowy.
- 34,5 km **Czatkowy**. Stare wały wiślane.
- 37,1 km **Tczew**. W pobliżu stoczni wiślanej i port, możliwość dojazdu do starówki, bulwaru i mostów Tczewskich. Muzeum Wisły, Fabryka Sztuk, dwa kościoły gotyckie.
- 37,8 km **Tczew PKP**.

Opływ Motławy

Okolice Sztutowa i Kątów Rybackich

Długość trasy:
32 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
3-4 godziny

Trudność trasy:
trasa łatwa

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy

Dominująca nawierzchnia:
asfalt, płyty betonowe

Trasa:
Kąty Rybackie - Rybina - Kąty Rybackie

Krótką i interesującą wycieczkę rowerową po płaskich terenach Żuław. Propozycja trasy ma formę pętli, rozpoczynającej się i kończącej w porcie rybackim w Kątach Rybackich. Wiedzie typowymi drogami żuławskimi o nawierzchni asfaltowej lub, najczęściej, po płytach betonowych które wykorzystuje się często na tych bagnistych terenach do utwardzenia nawierzchni. Po drodze zobaczyć można dawny obóz koncentracyjny Stutthoff w Sztutowie (należy dodatkowo przeznaczyć na jego zwiedzanie 2-3 godziny), węzeł wodny w Rybinie oraz dwa zwodzone mosty. Na trasie znajduje się kilka miejscowości z zachowanym częściowo budownictwem żuławskim. Większość trasy prowadzi polderami poniżej poziomu morza.

Wycieczkę można rozpocząć równie dobrze ze Sztutowa bądź Stegny. We wszystkich tych miejscowościach znajdują się parkingi samochodowe. Na obszarze tym nie ma połączeń kolejowych, więc istnieje konieczność dojazdu rowerem z Gdańska, Malborka lub Elbląga, wypożyczenia go na miejscu lub zabrania ze sobą do samochodu.

Rybina stanowi największy na Żuławach węzeł szlaków wodnych. Swoje początek ma tu Wisła Królewiecka, odgałęziająca się od Szkarpawy, będącej jednym z większych ujściowych ramion Wisły. W pobliżu znajduje się ujście dwóch mniejszych rzek żuławskich: Linawy oraz malowniczej, przepływającej przez Nowy Dwór Gdański Tugi, mającej swoje źródła powyżej Nowego Stawu. Znajduje się tu przystań wodniacka oraz interesujące, zabytkowe ruchome mosty. Jeden z nich jest podnoszony, a drugi, kolejowy, jako jedyny taki czynny obiekt w Europie, jest otwierany ręcznie mostem obrotowym.

- 0 km **Kąty Rybackie**. Duża miejscowość wypoczynkowa, port rybacki i przystań jachtowa, Muzeum Zalewu Wiślanego. W pobliżu znajduje się rezerwat kormoranów oraz najbardziej oddalony od połączenia z morzem fragment Zalewu Wiślanego.
- 4,9 km **Sztutowo**. Duża miejscowość gminna, popularny kurort nadmorski. Szerokie, piaszczyste plaże oddzielone od zabudowy wsi szerokim na blisko kilometr, porośniętym pięknym, sosnowym lasem, wydmyowym pasem Mierzei Wiślanej. W miejscowości znajduje się Muzeum Stutthoff w Sztutowie, prezentujące mroczną i tragiczną historię tego miejsca. W latach 1939-45 znajdował się w Sztutowie hitlerowski obóz koncentracyjny w którym śmierć poniosło ponad 60 000 ludzi, głównie Polaków z Pomorza oraz Żydów. Obiekt udostępniony do zwiedzania.
- 11,9 km **Rybina**. Węzeł szlaków wodnych, mosty ruchome, przystań wodna, stacja pomp Chłodniewo. Jest to jedna z największych przepompowni w Polsce i odwadnia tereny polderowe o powierzchni 21 700 ha.
- 17,4 km **Groszkowo**.
- 21,1 km **Łaszka**. Pozostałości budownictwa żuławskiego.
- 25,5 km **Sztutowo** (zwodzony most). Nie wjeżdżając do centrum miejscowości za mostem skręcamy w prawo i jedziemy równoległe do Szkarpawy w kierunku wschodnim.
- 28,6 km **Kobyła Kępa**. Pozostałości budownictwa żuławskiego.
- 32,4 km **Kąty Rybackie**.

Pierścień Zatoki Puckiej

Długość trasy:
76 km

Trudność trasy:
trasa łatwa

Dominująca nawierzchnia
drogi rowerowe, gruntowe

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
8-10 godzin

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy

Trasa:
Hel - Puck - Gdynia

Unikalna w skali Polski trasa rowerowa, biegnąca niemal na całej długości bezpośrednio nad brzegiem morza. Obfituje w liczne atrakcje (m.in. fortyfikacje, zabytki sakralne, plaże), wspaniałe widoki na Zatokę Pucką, daje też możliwość zapoznania się z kulturą Północnych Kaszub. Dzięki bardzo dobrze rozwiniętej bazie noclegowej, warto zostać na półwyspie nieco dłużej. Od Swarzewa do Gdyni trasa oznakowana kolorem niebieskim.

Sama trasa należy do łatwych i przebiega w dużej części wydzieloną drogą rowerową (przez Półwysep Helski), drogami asfaltowymi i z betonowych płyt oraz fragmentami przez leśne dukty (z Pucka do Gdyni). Szutrowa nawierzchnia występuje między Swarzewem i Puckiem oraz między Helem a Juratą, a niewielkie pagórki mogą na tych odcinkach wydawać się nieco męczące. Nie umniejsza to jednak walorom widokowym tej trasy, które należą do wybitnych.

Wycieczkę można przerwać w kilku miejscach (np. w Pucku) i wrócić do Gdyni pociągiem. Z Pucka istnieje możliwość zmiany trasy w kierunku na Krokową (17 km nowej drogi rowerowej po dawnej linii kolejowej) lub na Rumie wzdłuż szlaku R10, po równym terenie i dobrej nawierzchni.

Muzeum Obrony Wybrzeża w pobliżu Helu to miejsce, w którym fascynująca historia II wojny światowej jest wciąż żywa. Siedziba tego niezwykłego muzeum znajduje się w największej na świecie baterii artylerii nabrzeżnej „Schleswig-Holstein” o kalibrze 406 mm oraz wieży kierowania ogniem. W niewielkich pomieszczeniach monumentalnej budowli zgromadzono mnóstwo pamiątek z tamtych czasów. Budynki MOW to nie jedyne obiekty militarne jakie pozostały po II wojnie światowej na Półwyspie Helskim. Tutejsze lasy i wydmy kryją wiele innych, interesujących budowli: schrony, transzeje, baterie artylerii i stanowiska kierowania ogniem rozciągają się na całym obszarze od cypla helskiego po Jastarnię.

- 0 km **Hel** (dworzec PKP). Niezwykła miejscowość na końcu (początku) Polski. Plaże, latarnia morska, fokarium, fortyfikacje, ul. Wiejska z tradycyjną zabudową rybacką, Muzeum Rybołówstwa w gotyckim kościele, marina, port rybacki i dawna baza marynarki wojennej.
- 0,8 km **Muzeum Obrony Helu.**
- 9,8 km **Jurata.** Molo spacerowe, plaża, park linowy, punkty gastronomiczne.
- 12,6 km **Jastarnia.** Port rybacki i jachtowy, kościół rybacki, Muzeum Pod Strzechą, „Chata Rybacka”, ul. Sychty – główna ulica handlowa i spacerowa, plaża, fortyfikacje Ośrodka Oporu Jastarnia z 1939 roku.
- 20,0 km **Kuźnica.** Port rybacki, kościół neogotycki, Góra Libek, plaża.
- 25,5 km **Chałupy.** Plaża, niewielka przystań.
- 32,7 km **Władysławowo.** Jedno z najpopularniejszych nadmorskich miejscowości wypoczynkowych. Port rybacki i jachtowy, Dom Rybaka z punktem widokowym i Muzeum Motyli, Hallerówka, gastronomia, plaża.
- 36,2 km **Swarzewo.** Sanktuarium Matki Bożej Swarzewskiej, barokową kapliczką - studzienką, niewielką przystań nad Zatoką Pucką, skansen rybacki.
- 42,6 km **Puck** (opis przy trasie nr 9).
- 46,0 km **Błądzikowo.** Jedziemy w kierunku morza połą drogą. Przekraczamy mostek i wjeżdżamy na klif rzucewski.
- 50,3 km **Rzucewo.** Pałac z poł. XIX w., obecnie hotel Zamek Jan III Sobieski, park pałacowy, niewielka stacja wodna nad Zatoką Pucką, stanowisko archeologiczne - osada Łowców Fok na Cyplu Rzucewskim, malowniczy Las Rzucewski, aleja lipowa.
- 54,2 km **Rezerwat „Beka”.** Cenny rezerwat ornitologiczny u ujścia rzeki Redy. Oprócz rzadkich gatunków ptactwa pod ochroną znajdują się tu zabagnione słone łąki obfitujące w unikalne gatunki roślin słonolubnych.
- 57,5 km Dawne składowisko popiołów Elektrociepłowni Wybrzeże. Skręcamy w lewo za znakami, w prawo szlak R10 w kierunku Rumi i Gdyni.
- 63,2 km **Mechelinki.** Plaża, przystań rybacka, punkty gastronomiczne, ładny klif. Przy pętli jedziemy pod górę połą drogą, następnie przez „Góry Grunwaldowe”. Ładna panorama zatoki, droga leśna prowadzi na Pierwoszyno.
- 66,8 km **Pierwoszyno**, następnie **Kosakowo.** Droga rowerowa wzdłuż płotu lotniska, następnie droga polna do ul. Płk. Dąbka, obok nowego centrum handlowego.
- 69,8 km **Gdynia** (ul. Pułkownika Dąbka). Dojazd do SKM Gdynia Chylonia ulicami Unruga i Pucką lub do PKP Gdynia Główna ulicami Kwiatkowskiego, Janka Wiśniewskiego (obie trasy ok. 6 km).

Rowerowy Szlak Północnych Kaszub

Długość trasy:
115 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
12-14 godzin (2 dni)

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy / górski

Dominująca nawierzchnia
mieszana

Trasa:
Gdynia - Krokowa - Wejherowo

Doskonała propozycja dwudniowej wycieczki, dzięki której turysta ma możliwość poznania krajobrazu, historii i zabytków Północnych Kaszub. Na szlaku leży malowniczy, położony nad morzem Puck, zawsze piękne nadbałtyckie plaże w Dębkach i Białogórze, interesujący zamek w Krokowej oraz rozległe lasy Puszczy Darżlubskiej z miejscem pamięci w Piaśnicy i Kalwaria Wejherowska. Unikalnym na tle regionu atutem tej trasy jest odcinek z Łebcza do Sławoszyńska, który na długości ok. 12 km wiedzie asfaltową drogą rowerową, zbudowaną na dawnym nasypie nieczynnej już linii kolejowej.

Znaczna część wycieczki biegnie międzynarodowym szlakiem R10, który jest oznakowany z Gdyni do Swarzewa. Odcinek z Białogóry do Wejherowa również jest oznakowany kolorem zielonym. Trasa została wyznaczona drogami gruntowymi, które mają niezbyt dobrą nawierzchnię, ale są bezpieczne i pozbawione samochodów, w odróżnieniu od zatłoczonych i niebezpiecznych dróg publicznych. Nocleg rekomendowany w okolicach Krokowej.

Piaśnica to niewielka osada, której historia została spisana ludzką krwią. To właśnie w tutejszych lasach, pomiędzy Piaśnicą a Wejherowem, jesienią 1939 roku zostały wykonane masowe mordy na przedstawicielach pomorskiej elity społecznej. Według różnych źródeł, szacuje się że w piaśnickich lasach życie straciło 4 – 12 tys. nauczycieli, polityków i duchowieństwa. W 1944 r. podjęto próby zatarcia śladów zbrodni, część mogił została zniszczona. Co roku, w październiku odbywają się tu uroczystości upamiętniające ofiary tej zbrodni.

- 0 km **Gdynia Chylonia.** Jedziemy ulicą Pucką, wjeżdżamy w drogę wewnętrzną EC Wybrzeże, która doprowadzi nas do składowiska popiołów w pobliżu Rewy.
- 27,0 km **Puck.** Rynek z kamieniczkami i neogotyckim ratuszem, gotycka fara z cennym wystrojem wnętrza, port rybacki i nowoczesny port jachtowy, muzeum Ziemi Puckiej.
- 33,0 km **Swarzewo.** Opis przy trasie nr 8. Uwaga! W Swarzewie należy kierować się w gruntową drogę na Łebcz, gdzie wjeżdżamy na nasyp nieczynnej linii kolejowej.
- 37,3 km **Łebcz.** Kościół neobarokowy, dworek z XIX w. Od tego miejsca do Krokowej rozpoczyna się droga rowerowa wybudowana na nieczynnej linii kolejowej.
- 44,2 km **Kłanino.** Pałac z XIX-XX w. z zabudowaniami folwarcznymi.
- 49,0 km **Sławoszyno.** *Uwaga! szlak odbija na północ, do Krokowej ok. 3 km, możliwy również wariant trasy asfaltem przez Krokową na północ.*
- 52,0 km **Krokowa.** Okazały pałac Krokowskich z XVIII w. z izbą muzealną dotyczącą dziejów rodu, Muzeum Regionalne i neogotycki kościół.
- 70,5 km **Dębki.** Niewielka lecz popularna miejscowość wypoczynkowa na Bałtykiem u ujścia Piaśnicy, dobrze rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna, drewniany kościół i chata kaszubska, przy mostku na Piaśnicy replika słupa granicznego z 1920 r.
- 79,4 km **Białogóra.** Nadmorska miejscowość wypoczynkowa znana ze stadniny koni i pięknej plaży.
- 83,6 km **Wierzchucino.** Wieś nieopodal jez. Żarnowieckiego, kościoły neogotyckie: katolicki z pocz. XX w, ewangelicki z końca XIX w. (opuszczony).
- 86,4 km **Brzyno.** Dwór z pocz. XX w. Zaraz obok, w Prusewie, okazały dwór, wokół uroczy park z zabytkowym drzewostanem.
- 90,7 km **Nadole.** Wieś letniskowa nad jez. Żarnowieckim, nad jeziorem niewielka przystań oraz skansen z kaszubską zagrodą gburską.
- 94,0 km **Czymanowo.** Monumentalna elektrownia szczytowo-pompowa Żarnowiec.
- 104,0 km **Piaśnica.** Miejsce pamięci narodowej z Pomnikiem Ofiar Piaśnicy, masowe groby pomordowanych w latach 1939-1940 przez hitlerowców mieszkańców Pomorza.
- 115,0 km **Wejherowo.** Kalwaria, Pałac Przebendowskich, (muzeum), barokowy kościół klasztorny, rynek z barokowym kościołem farnym i neobarokowym ratuszem.

Ujście rzeki Piaśnicy

Szlak Kamiennych Kręgów

Długość trasy:
32 km

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Dominująca nawierzchnia
drogi gruntowe

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
4-5 godzin

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower górski

Trasa:
Ostrzyce - Trątkownica - Ostrzyce

Panorama Szwajcarii Kaszubskiej

Trasa prowadząca z Ostrzyc do kręgów kamiennych znajdujących się w pobliżu Trątkownicy to świetna propozycja na wycieczkę po Kaszubach. Charakterystycznym elementem tutejszego pejzażu jest pagórkowata wysoczyzna morenowa z licznymi, głęboko porożnianymi obniżeniami, wypełnionymi malowniczymi jeziorami rynnowymi i rzekami. Dzięki temu trasa jest niezwykle atrakcyjna pod względem krajobrazowym, ale też momentami stosunkowo trudna ze względu na nieco uciążliwe podjazdy. Wysiłek wynagradzają jednak rozległe i piękne panoramy okolicznych wzgórz i polodowcowych rynien.

Główną atrakcją trasy, oprócz wspaniałej kaszubskiej przyrody jest cmentarzysko kurhanowe i kamienne kręgi w Trątkownicy, zwane „Kamiennym Weselem”. W odróżnieniu od Węsjorów, Odrów i Leśna są one niemal zupełnie nie znane. Ciekawostką zoologiczną na trasie jest natomiast ferma łosi w okolicy wsi Koszowatka. Na szlaku znajdują się tablice informacyjne.

Przemierzając Kaszuby rowerem czy też samochodem zapewne wielu z nas nie raz zastanawiało się nad fenomenem kaszubskiego krajobrazu. Od pokoleń na Kaszubach krąży pewna legenda, która opisuje jak to wszystko się zaczęło: „Kiedy Pan Bóg stworzył ziemię, zupełnie zapomniał o Kaszubach... na szczęście upomniał się o nie anioł, który miał czuwać nad tą krainą. Popatrzył Bóg do swoich zasobnych worów, a tam na dnie zostało wszystkiego po trochu. Obdarzył więc ją tym wszystkim, co pozostało: sosnowymi borami, liściastymi lasami, jeziorami, rzekami, morzem, wydłami, klifowymi brzegami, piaszczystymi plażami, wzgórzami i dolinami. Wszystkiego było po trochu. Popatrzył stwórca na swe dzieło i uśmiechnął się. Wtedy zaświeciło słońce, a w jego promieniach ukazało się całe piękno Kaszub”.

- 0 km **Ostrzyce.** Popularna, kaszubska miejscowość letniskowa nad jez. Ostrzyckim. Kąpielisko nad jez. Ostrzyckim z wypożyczalnią sprzętu wodnego, liczne smażalnie ryb i bary z tradycyjną kuchnią kaszubską, trasy Nordic Walking, punkt widokowy Jastrzębia Góra, park linowy Stolem, rejsy statkiem po jeziorze. Początek trasy na parkingu przy punkcie informacji turystycznej.
- 6,3 km **Goręczyno.** Kościół barokowy z 1639 r. z cennym wystrojem wnętrza.
- 9,9 km **Somonino.** Duża miejscowość gminna.
- 13,2 km **Wyczechowo.** Dwór z XIX w.
- 14,3 km **Trątkownica.** Położone w lesie na wschód od wsi „Kamienne Wesele” to cmentarzysko kurhanowe i kamienne kręgi pochodzące z ok. II wieku n.e. Kręgi znajdują się na wschód od miejscowości, na leśnej polanie.
- 15,3 km **Kręgi kamienne.** Szlak prowadzi niewielką pętlą w kierunku Borcza i wraca do Wyczechowa, można też wrócić do Wyczechowa tą samą drogą, którą jechaliśmy do kręgów. Z Wyczechowa do Sławek trasa pokrywa się z czarnym szlakiem pieszym.
- 17,3 km **Mały Dwór.**
- 19,4 km **Wyczechowo.**
- 21,5 km **Nowy Dwór.**
- 26,0 km **Sławki.** Miejsca widokowe.
- 28,3 km **Rąty.** Szachulcowa chata kaszubska z XIX w., cmentarz ewangelicki.
- 29,8 km **Koszowatka.** „Łosiowa Dolina”.
- 32,4 km **Ostrzyce.**

Jezioro Ostrzyckie

„Kółko Raduńskie” na rowerze

Długość trasy:
60 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
8-9 godzin

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower górski

Dominująca nawierzchnia
drogi gruntowe i asfaltowe

Trasa:
Somonino - Ostrzyce - Somonino

Wspaniała krajobrazowo propozycja wycieczki rowerowej, wiodąca drogami publicznymi, gruntowymi oraz polnymi ścieżkami niemal dokładnie wzdłuż jezior tworzących Kółko Raduńskie. Trasa jest dość trudna i przeznaczona dla rowerzystów wprawionych w jeździe w niemal górskich warunkach (liczne podjazdy i zjazdy). Jednak jej walory krajobrazowe są niezrównane i uznać ją można za jedną z najpiękniejszych w regionie. Widoki na kaszubskie jeziora zapierają dech w piersiach i pozwalają zapomnieć o zmęczeniu.

Trasę warto podzielić na kilka etapów (2-3 dni), wydłużając ją i urozmaicając zwiedzaniem ciekawych obiektów, położonych w pobliżu trasy. Do najciekawszych obiektów w okolicy należą: Kartuzy z licznymi zabytkami, Ostrzyce oraz Chmielno - popularne miejscowości wypoczynkowe, Wieżycą i Szymbark z Centrum Edukacji i Promocji Regionu oraz najwyższym wzniesieniem Kaszub – Wieżycą. W okolicy znajduje się bardzo dużo kwater agroturystycznych i ośrodków wypoczynkowych, więc znalezienie noclegu nie jest problemem.

„Droga Kaszubska”, przez którą prowadzi część proponowanej trasy, to jedna z najpiękniej położonych tras turystycznych i komunikacyjnych na Pomorzu, a kto wie, może nawet w Polsce. Rozpoczyna się w Garczu, prowadzi wzdłuż Jezior Raduńskich przez letniskowe wsie Chmielno, Zawory, Ręboszewo, Brodnicę Dolną, Ostrzyce, kończąc swój bieg pod Wieżycą. Wybudowana została w latach 60-tych XX w. Przemierzając Drogę Kaszubską można rozkoszować się wspaniałymi widokami na krajobrazy Pojezierza Kaszubskiego. Trasa została oznakowana charakterystycznymi głazami, na których namalowany został jej przebieg.

- 0 km **Somonino** (PKP). Duża wieś gminna. Od stacji jedziemy na Sławki, skręcamy przez tory na Goręczyno.
- 3,0 km **Goręczyno**. Popularna miejscowość letniskowa nad Radunią. Wjeżdżamy w las.
Uwaga! Długi, stromy i męczący podjazd w kierunku Kartuz.
- 4,8 km **Ramleje**.
- 12,6 km **Kartuzy**. Gotycki zespół poklasztorny Kartuzów, Muzeum Kaszubskie, zabytkowe centrum i rynek. Jedziemy ulicą Zamkową, następnie Piłsudskiego do Centrum, stamtąd 3 Maja między jeziorami na ul. Chmielęską. Wjeżdżamy w las, do Chmielna znaki niebieskie.
- 16,4 km **Kosy**. *Uwaga! Stromy zjazd, ok. 100 metrów różnicy wysokości na odcinku dwóch kilometrów.* Po drodze Góra Tamowa – wzniesienie z rozległym widokiem na chmielęskie jeziora. Do Chmielna wjeżdżamy drogą prowadzącą przesmykiem między jeziorami Kłodno, Białe i Rekowo.
- 20,9 km **Chmielno**. Popularna miejscowość wypoczynkowa otoczona jeziorami: Kłodno, Rekowo, Białe. Muzeum Ceramiki Kaszubskiej Neclów, izba regionalna, neoromański kościół z XIX w., grodzisko wczesnośredniowieczne, kąpielisko nad Jeziorem Kłodno.
- 37,9 km **Stężycza**. Gminna wieś, malowniczo położona na przesmyku Jeziora Raduńskiego i Jeziora Stężyckiego, we wsi dwa kościoły: barokowy z XVIII w. oraz neogotycki z XIX w.
- 43,8 km **Gołubie**. Ogród botaniczny, stacja PKP.
- 48,6 km **Krzeszna**. Stacja PKP.
- 50,8 km **Kolano (Wieżycza)**. W pobliżu Szymbark – Centrum Edukacji i Promocji Regionu, liczne atrakcje – „Dom do góry nogami”, najdłuższa deska świata, browar kaszubski, „Dom Sybiraka” i wiele innych atrakcji. Niedaleko również rezerwat „Szczyt Wieżycza” (329 m. n. p. m.). Piękny las bukowy, wieża widokowa. W Wieżycy liczne ośrodki wypoczynkowe i kwatery agroturystyczne, stacja PKP.
- 53,8 km **Ostrzyce**. Popularna miejscowość letniskowa.
- 57,3 km **Goręczyno**. Stąd 3 km do Somonina – stacja PKP (60,3 km.)

Wokół „Kaszubskiego Morza” Jezioro Wdzydze

Długość trasy:
46 km (ok. 80 km)

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
6-8 (9-11) godzin (1-2 dni)

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower górski

Dominująca nawierzchnia
drogi gruntowe

Trasa:
Pętla wokół Jeziora Wdzydze

Wspaniała i niezwykle bogata w atrakcje trasa po Wdzydzkim Parku Krajobrazowym i okolicy. Głównym tematem wycieczki jest cenne przyrodniczo i atrakcyjne turystycznie Jezioro Wdzydze. Oprócz tzw. „Kaszubskiego Morza” wycieczka obejmuje też słynny skansen kaszubski we Wdzydzach oraz wieś Wiele z neobarokową kalwarią. Trasa obfituje w piękne widoki i pod względem krajobrazowym jest jedną z najciekawszych na Kaszubach. Prowadzi szlakami Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego: niebieskim, zielonym i czerwonym, drogami publicznymi o niskim natężeniu ruchu oraz w dużej mierze drogami gruntowymi przez pola i lasy.

Trasa ma formę pętli wokół jeziora (46 km). Dojazd z Lipusza do Czarliny lub z Kościerzyny do Olpucha mają po ok. 16-18 km. Wycieczkę podzielić można na 2, lub nawet 3 etapy z noclegiem w jednej z wsi letniskowych np. we Wdzydzach Tucholskich, Borsku lub Wielu. Warto na dłużej zatrzymać się we Wdzydzach Kiszewskich, gdzie oprócz skansenu koniecznie trzeba wspiąć się na wieżę widokową, by z góry podziwiać „krzyż Jezior Wdzydzkich”. Widoki zapierają dech w piersi.

Wdzydze Kiszewskie to jedna z najbardziej znanych wsi turystycznych Kaszub. Sławę temu miejscu przynieśli Państwo Gulgowscy, którzy w 1906 r. odkupili XVIII wieczną chałupę miejscowego gburą i utworzyli pierwsze w Polsce muzeum na wolnym powietrzu.

Obecnie w muzeum znajduje się ok. 50 obiektów pochodzących z terenów Kaszub i Kociewia, które są wspaniałym dowodem bogactwa i różnorodności budownictwa wiejskiego z okresu XVII-XX w. W skansenie podziwiać można chałupy, dwory, szkołę, karczmy, młyny, kościoły - wszystkie wiernie odtworzone i wyposażone w autentyczne narzędzia, urządzenia gospodarcze i przemysłowe.

- 0 km **Wdzydze Kiszewskie.** Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny – skansen budownictwa Kaszub i Kociewia, liczne chaty, budynki gospodarcze, wiatraki, kościoły i dworki, najstarszy skansen w Polsce. Stanica wodna, dobra baza turystyczna, wieża widokowa, statek wycieczkowy Stolem.
- 4,4 km **Gołuch.** Miejscowość wypoczynkowa, ośrodki wypoczynkowe, pole namiotowe, kwatery agroturystyczne, węzeł szlaków.
- 12,4 km **Lipa.** Przystań żeglarska „Wdzydzki Raj”.
- 14,2 km **Wdzydze Tucholskie.** Wieś wypoczynkowa, kwatery agroturystyczne, pensjonaty, ośrodek wypoczynkowy, punkt widokowy, zabudowa drewniana.
- 18,0 km **Borsk.** Wieś wypoczynkowa, zabudowa drewniana, rzeka Wda (szlak kajakowy).
- 21,7 km **Górki.**
- 25,0 km **Wiele.** Neobarokowy kościół z cennym barokowym wyposażeniem kalwaria wielewska wybudowana w latach 1915-1927 w skład której wchodzi 23 obiekty: neobarokowe kapliczki, grupy figur, święte schody i ambona jez. Wielewskie z kąpieliskiem i infrastrukturą rekreacyjną Muzeum Ziemi Zaborskiej.
- 28,0 km **Przytarnia.**
- 40,4 km **Czarlina.** Wieś wypoczynkowa, kwatery agroturystyczne, ośrodek wypoczynkowy z infrastrukturą dla turystyki wodnej, punkty widokowe na kompleks jezior Wdzydzkich.
- 45,9 km **Wdzydze Kiszewskie.**

Dojazd od Kościerzyny (PKP) do Wdzydz Kiszewskich: Jedziemy niebieskim szlakiem rowerowym, głównie lasami w kierunku południowym do Wdzydz Kiszewskich (długość trasy 18,2 km).

- 4,0 km **Szarłota.** Ładne jezioro, ośrodki wypoczynkowe.
- 11,2 km **Juszki.** Uroczą wieś nad jez. Mielistym z regionalną, drewnianą zabudową z XIX i XX w.
- 18,2 km **Wdzydze Kiszewskie.**

Dojazd od Lipusza (PKP) do Czarliny: Jedziemy czerwonym szlakiem, lasami w kierunku wschodnim do Czarliny (16 km).

- 6,2 km **Płocice.**
- 12,7 km **Loryniec.** Ujście rzeki Trzebiochy do Wdy.
- 16,0 km **Czarlina.**

Wieża widokowa we Wdzydzach Kiszewskich

Pętla Parchowska

Długość trasy:
23 km

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Dominująca nawierzchnia
drogi gruntowe, asfalt

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
3 godziny

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower górski / trekkingowy

Trasa:
Parchowo - Nakla - Parchowo

Szlak rowerowy w okolicach Parchowa

Dobrze oznakowany kolorem czerwonym szlak rowerowy w postaci pętli, mający swój początek i koniec w Parchowie. Głównym walorem okolic tej miejscowości jest krajobraz, w którym dominują malownicze wzgórza i piękne rynnowe jeziora. Atutem jest także dziewicza przyroda, niemal nietknięta jeszcze przez cywilizację. Licząca nieco ponad 23 km Pętla Parchowska prowadzi przez najciekawsze tereny gminy, ukazując bogactwo i piękno tej części Kaszub. Trasa należy do średnio trudnych, a zważywszy na różnice wysokości, momentami mniej wprawiony rowerzysta trochę może się zmęczyć. Doskonale nadaje się natomiast na pierwszy, rowerowy kontakt z kaszubskim krajobrazem.

W gminie Parchowo wyznaczono w sumie ok. 50 km szlaków przeznaczonych nie tylko dla rowerzystów, ale również dla narciarzy biegowych. Drugim ciekawym szlakiem przebiegającym w pobliżu jest oznakowana na zielono „Pętla Nakielska”, o długości 20 km.

Jezioro Mausz to polodowcowe jezioro rynnowe zlokalizowane na wschodnim krańcu Pojezierza Bytowskiego w okolicy Parchowa. Wyjątkowo urokliwy zbiornik posiada urozmaiconą i malowniczą linię brzegową z licznymi zatoczkami i półwyspami. Jeden z nich wciną się w środek jeziora jako półwysep, z leżącą na nim letniskową wsią Ostrów – Mausz. Maksymalna głębokość jeziora to 45 m. Sandacze, szczupaki, liny, leszcze, okonie, płocie i karasie to tylko niektóre z ryb, jakie żyją w głębinach Mausza. Akwen doskonale nadaje się uprawiania turystyki wodnej i wypoczynku. Wokół jeziora zlokalizowane są wsie letniskowe: Kłodno, Ostrów Mausz, Frydrychowo oraz w niewielkiej odległości Sulęcyno.

- 0 km **Parchowo.** Kaszubska wieś o historii wywodzącej się jeszcze z czasów krzyżackich. Neoromański kościół p.w. św. Mikołaja z pięknym barokowym wyposażeniem, Pałac i park z XIX w. - obecnie ośrodek wychowawczy, drewniane chałupy z XIX w., wypożyczalnia rowerów „Kaszubskie Rowery”.
- 2,4 km **Jamnowski Młyn.** W pobliżu kamień papieski przy moście na Słupi.
- 3,5 km **Jamno.** Dawne budynki polskich służb granicznych z okresu międzywojennego, dwa stanowiska archeologiczne w postaci grodzisk z VIII-IX w. oraz XI w.
- 6,9 km **Gołczewo.** Izba Regionalna, interesująca wystawa etnograficzna dawnego sprzętu rolniczego.
- 10,6 km **Jezioro Stropno.**
- 10,8 km **Jezioro Glinowskie.** Miejsce odpoczynku z pomostem i wiatą turystyczną.
- 15,1 km **Nakla.** Współczesny kościół z ciekawym wystrojem wnętrza.
- 19,5 km **Jezioro Mausz.** Rozległe i niezwykle malownicze jezioro, będące jednym z najpiękniejszych na Kaszubach. W okolicy liczne ośrodki wypoczynkowe z infrastrukturą turystyki wodnej i baza gastronomiczna.
- 23,3 km **Parchowo.**

Szlak Grzymiśława

Długość trasy:
102 km

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Dominująca nawierzchnia
drogi asfaltowe

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
12-14 godzin (2 dni)

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy

Trasa:
Tczew - Nowe - Twarda Góra

Katedra w Pelplinie

Najdłuższy i zarazem najciekawszy spośród liczącej ponad 800 km sieci „Kociewskich Tras Rowerowych”. Na jego pokonanie warto przeznaczyć dwa dni (z noclegiem w Gniewie lub jego okolicach), aby w pełni doświadczyć wszystkich atrakcji, jakie czekają na trasie. Nazwa szlaku pochodzi od średniowiecznego władcy tych ziem, księcia tczewskiego Grzymiśława, a tematem przewodnim jest dziedzictwo kulturowe Kociewia. Po drodze zobaczyć można zabytki Tczewa, bezcenny zespół katedralny w Pelplinie, urokliwe miasteczko Gniew z monumentalnym zamkiem krzyżackim oraz położone na wysokiej wiślanej skarpie Nowe.

Trasa prowadzi lokalnymi drogami o niskim natężeniu ruchu oraz leśnymi i polnymi drogami o nawierzchni gruntowej. Niekiedy piaszczysta nawierzchnia w lasach może być uciążliwa, dlatego też lepiej jest zabrać grubsze opony. Szlak jest dość długi i nieco trudny, przeznaczony jest raczej dla bardziej doświadczonych rowerzystów, niemniej jednak godny uwagi ze względu na wspaniałe zabytki i malownicze krajobrazy Kociewia – „Łagodnej Krainy”.

Cystersi to katolicki zakon założony w 1098 r. we Francji, który na terenach Polski pojawił się w XII w. Zakonnicy prowadzili życie w opactwach i klasztorach, które w średniowieczu często stanowiły ważne ośrodki kultury wprowadzającymi postęp w rolnictwie i rzemiośle. Cechą charakterystyczną w ich działalności były też okazałe świątynie z pełnym przepychu, bogatym w cenne dzieła sztuki wystrojem. Na Pomorzu Cystersi założyli trzy główne ośrodki: w Oliwie, Żarnowcu i Pelplinie. Wszystkie przetrwały po dziś dzień i są udostępnione dla turystów. Na Pomorskim Szlaku Cysterskim i jednocześnie na Szlaku Grzymiśława leżą kościoły w Rajkowach i Nowej Cerkwi, a także katedra i Muzeum Diecezjalne w Pelplinie.

- 0 km **Tczew.** (Dworzec PKP). Zabytkowe mosty na Wiśle z XIX wieku, Stare Miasto, gotycka fara z pięknym wystrojem wnętrza, neogotycki ratusz, Fabryka Sztuk, Muzeum Wisły), Bulwar Nadwiślański.
- 25,7 km **Rajkowy.** Barokowy kościół z I poł. XVIII w. usytuowany na wzniesieniu. Wewnątrz interesujący wystrój: barokowy ołtarz główny, gotycka figura Madonny.
- 29,9 km **Pelplin.** Gotycki zespół pocysterski: katedra i dawny klasztor cystersów, Muzeum Diecezjalne – skarbnica sztuki sakralnej Pomorza, w tym unikalna Biblia Gutenberga z XV w., Góra Jana Pawła II – miejsce, w którym w czerwcu 1999 r. papież Jan Paweł II odprawił mszę świętą, klasycystyczny pałac biskupi z 1837 r., gotycki kościół pw. Bożego Ciała z barokowym i rokokowym wyposażeniem.
- 39,0 km **Nowa Cerkiew.** Gotycko-barokowy kościół. Piękny, XVIII-wieczny ołtarz główny z gotycką figurą Matki Boskiej Bolesnej.
- 45,5 km **Dzierżążno.** Gotycki kościół z szachulcową wieżą, wewnątrz barokowe wyposażenie.
- 54,7 km **Gniew.** Zamek krzyżacki z XIII-XIV w., jedna z najpotężniejszych krzyżackich warowni na Pomorzu. Starówka z neogotyckim ratuszem, gotyckim kościołem św. Mikołaja, podcieniowymi kamieniczkami o średniowiecznym rodowodzie.
- 62,7 km **Piaseczno.** Gotycko-barokowy kościół stanowiący od 1968 r. Sanktuarium Matki Boskiej Piaseckiej. Obiektem kultu jest tu gotycka figura Matki Boskiej, znajdująca się w ołtarzu głównym. Wnętrze zdobi piękne, barokowe i rokokowe wyposażenie.
- 78,2 km **Kościelna Jania.** Gotycko-barokowy kościół.
- 79,2 km **Stara Jania.** Dwór z XIX w.
- Uwaga!* stacja PKP Twarda Góra km 91:70; możliwość zakończenia wyjazdu bez zwiedzania Nowego.
- 96,7 km **Nowe.** Gotycki kościół z XIV-XV w z cennym wystrojem wnętrza. Pozostałości zamku krzyżackiego, rynek z kamieniczkami.
- 101,7 km **Twarda Góra** (powrót z Nowego ok. 5km). Stacja PKP.

Zabytkowe mosty tczewskie

W dolinie Wierzycy i Wietcisy

Długość trasy:
76 km

Trudność trasy:
trasa trudna

Dominująca nawierzchnia
mieszana

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
9-11 godzin

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy / górski

Trasa:
Starogard Gd. - Skarszewy - Starogard Gd.

Powiat Starogardzki posiada jedną z najlepszych sieci szlaków rowerowych na Pomorzu, których atutem jest dobra integracja z komunikacją publiczną. Proponowana trasa to połączenie kilku szlaków w okolicy Starogardu Gdańskiego, łącząca ze sobą historyczne miejscowości o bogatym dziedzictwie kulturowym. Prowadzi głównie w pobliżu doliny Wierzycy oraz jej dopływu – Wietcisy, najpierw czarnym szlakiem „Joannitów” do Skarszew, następnie niebieskim „Tczewskim”, ponownie czarnym „Opata Wernera” a na koniec niebieskim „Starogardzkim”.

Jest to propozycja dla osób zainteresowanych historią i zabytkami, ale miłośnicy przyrody i widoków z pewnością również będą zachwyceni malowniczymi, urozmaiconymi krajobrazami Kociewia.

Skarszewy posiadają obecnie najlepiej zachowane na Pomorzu Gdańskim gotyckie mury obronne. Pierwsze obwarowania miejskie powstały najprawdopodobniej w czasach, gdy w Skarszewach przebywali joannici. Były to drewniano-ziemne umocnienia wzmocnione kamieniami. W 1370 roku Skarszewy przejęte zostały przez Zakon Krzyżacki. To oni zbudowali tu pod koniec XIV stulecia nowe mury. W niższych częściach jako budulca użyto kamieni, a w wyższych cegieł. Wjazd do Skarszew prowadził przez dwie bramy, a dodatkowym elementem obronnym były cztery baszty. Najwięcej z obwarowań zachowało się w południowej i wschodniej części miasta.

- 0 km **Starogard Gdański** (dworzec PKP). Rynek zabytkową zabudową (kamieniczki, neorenesansowy ratusz), neogotycki kościół św. Katarzyny, fara św. Mateusza: wspaniały przykład gotyckiej architektury sakralnej z okazałymi szczytami elewacji nawy głównej i bocznych, bogaty i cenny wystrój wnętrza, Muzeum Ziemi Kociewskiej mieszczące się w średniowiecznych basztach Książęcej i Gdańskiej, pozostałości średniowiecznych murów obronnych, młyn i pałac Wiechertów, kompleks neogotyckich budynków Stada Ogierów, stadion miejski im. Kazimierza Deyny z pomnikiem tego wybitnego, urodzonego Starogardzie Gdańskim piłkarza. Wyjazd z miasta od dworca ul. Kolejową, następnie Sikorskiego, Jagiełły, Zblewską.
- 4,2 km **Nowa Wieś Rzeczna**. Zalew na rzece Wierzycy i niedawno wybudowana elektrownia wodna.
- 18,8 km **Pogódki**. Pocysterski kościół barokowy z XVIII w. Wewnątrz bogate, pełne przepychu wyposażenie pochodzące z okresu baroku i rokoka; obiekt na trasie Pomorskiego Szlaku Cysterskiego.
- 31,9 km **Szczodrowo**. Późnośredniowieczny drewniany kościół, jedyny taki zabytek na Kociewiu.
- 38,8 km **Skarszewy**. Średniowieczne miasto z zachowanym układem urbanistycznym. Urokliwy rynek z zabytkowymi kamieniczkami z XVIII i XIX w. Gotycki kościół św. Michała Archanioła z pięknym barokowym i rokokowym wyposażeniem (m.in. ołtarze, ambona, obrazy). Pozostałości średniowiecznych murów obronnych z fragmentami baszt obronnych. Pozostałości zamku joannitów.
- 58,6 km **Starogard Gdański**, dworzec PKP (wjazd od Żabna ulicami: Kalinowskiego, Skarszewską).

Trasa kociewsko-borowiacka

Długość trasy:
76 km

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Dominująca nawierzchnia
mieszana

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
9-11 godzin (1-2 dni)

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy / górski

Trasa:
Czarna Woda - Starogard Gdański

Ponad 800 km szlaków, liczne miejsca odpoczynku dla rowerzystów, tablice informacyjne, oprócz tego malownicze jeziora, lasy i wspaniałe zabytki. To wszystko oferuje turystom Kociewie i tamtejsza rozbudowana sieć „Kociewskich Tras Rowerowych”.

Proponowana trasa to kombinacja trzech szlaków (czerwony „Borowiacki”, zielony „Jeziorny” i żółty „Św. Rocha”), która poprowadzi turystów przez rozległy kompleks Borów Tucholskich oraz umożliwi zobaczenie kilku interesujących zabytków w okolicy Starogardu Gdańskiego, będącego nieformalną stolicą Kociewia. Największą atrakcją trasy są zapewne wspaniałe lasy Borów Tucholskich z największym z kociewskich jezior Kałębie w Osieku oraz perełką w postaci uroczej wsi Kasparus, gdzie zachowała się tradycyjna drewniana zabudowa.

Wycieczka rozpoczyna się w Czarnej Wodzie a kończy w Starogardzie Gdańskim. Warto podzielić trasę na dwa dni z noclegiem w okolicach Osieka, gdzie znajdują się liczne kwatery agroturystyczne.

Prawdziwym klejnotem Borów Tucholskich jest Wda, będąca jedną z najpiękniejszych rzek Pomorza. Zewzględniaspokoijnurtiwspaniałewalory krajobrazowe doskonale nadaje się do uprawiania kajakarstwa. Rzeka wraz z okolicami urzeka też pięknem przyrody. Jej znaczna część płynie przez obszary chronione: Wdzydzki Park Krajobrazowy oraz Wdecki Park Krajobrazowy, który został specjalnie powołany w celu ochrony macierzystej przyrody Wdy.

- 0 km **Czarna Woda.** Miasto nad Wdą, stacja kajakowa, galeria sztuki Ostoja, drewniana chata borowiacka z wystawą o Borach Tucholskich i Dolinie Wdy. Czerwonym szlakiem „Borowiackim” kierujemy się na Osieczną.
- 14,1 km **Osieczna.** Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z 1928 r.
Uwaga! Z Osiecznej można udać się niebieskim Szlakiem Droga Połomska do Lubichowa, lub zielonym szlakiem do Kalisk.
- 25,2 km **Kasparus.** Urocza wieś w lasach Borów Tucholskich z zachowaną drewnianą zabudową (liczne przykłady borowiackich chat), ryglowy kościół z 1926 r. i drewniana plebania z poł. XIX w.
Uwaga! Z Kasparusa kierujemy się na wschód zielonym szlakiem „Jeziornym”. W kierunku północnym szlak ten biegnie przez Lubichowo, Sumin, Starogard Gdański do Skarszew.
- 36,2 km **Osiek.** Wieś wypoczynkowa nad największym kociewskim jeziorem Kałębie, przystań i kąpielisko nad jeziorem, neogotycki kościół z 1866 r. św. Rocha, kilka drewnianych, borowiackich chat.
Uwaga! W Osieku zmieniamy szlak na żółty „Św. Rocha” który doprowadzi nas do Starogardu Gdańskiego.
- 45,7 km **Skórcz.** Średniowieczny układ urbanistyczny, gotycki kościół.
- 52,0 km **Czarnylas.** Neobarokowy kościół z elementami gotyku.
- 54,5 km **Pączewo.** Gotycko-renesansowy kościół.
- 58,0 km **Grabowo Bobowskie.** Kościół szachulcowo-murowany (szachulcowe prezbiterium z XVIII w., murowana nawa z pocz. XX w.)
- 62,7 km **Bobowo.** Zabytkowy kościół św. Wojciecha.
Uwaga! Istnieje możliwość odbicia na wschód czarnym szlakiem do Pelplina.
- 76,0 km **Starogard Gdański.** Wjeżdżamy do miasta ulicą Lubichowską, następnie Armii Krajowej, Al. Jana Pawła II, Kościuszki do rynku, następnie Kanałową, Hallera i Wojska Polskiego do dworca PKP.

Wokół Jeziora Charzykowskiego

Długość trasy:
50 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
6-7 godzin

Trudność trasy:
trasa średnia

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy

Dominująca nawierzchnia
drogi asfaltowe

Trasa:
Chojnice - Chociński Młyn - Chojnice

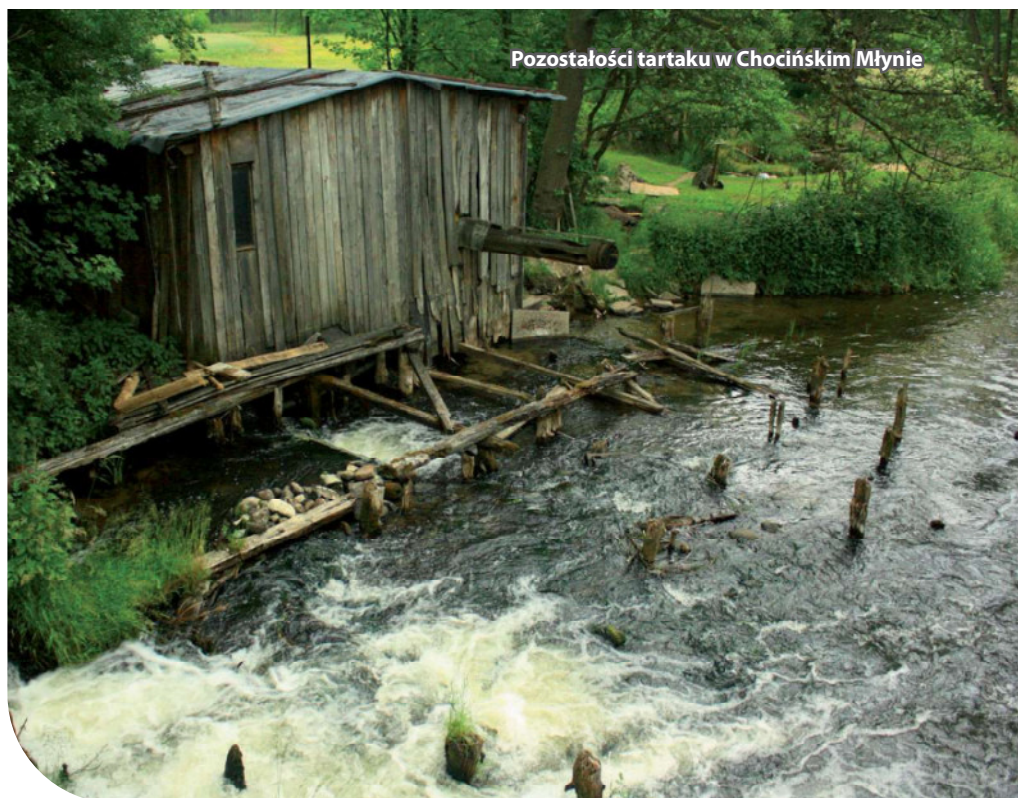
Jednodniowa wycieczka, której tematem przewodnim jest Jezioro Charzykowskie, okoliczne miejscowości wypoczynkowe oraz przede wszystkim wspaniała przyroda Borów Tucholskich. Trasa prowadzi samym sercem tego ogromnego kompleksu leśnego, ukazując jego perełki przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe. Jednym z najpiękniejszych zakątków jest okolica Doliny Brdy, którą pokonujemy między Chocińskim Młynem a Kopernicą. Zapewne utkwi w pamięci ruina drewnianego młyna na Chocinie we wsi Chociński Młyn. Dodatkową atrakcją dla miłośników historii są Chojnice, z których rozpoczynamy wycieczkę. W mieście zobaczyć można cenne zabytki, a po pełnej wrażeń wycieczce zregenerować siły w parku wodnym.

Trasa z Chojnic do Chocińskiego Młyna wiedzie niebieskim szlakiem rowerowym PTTK drogami publicznymi (Charzykowy-Chojnice droga rowerowa), zaś z powrotem do Chojnic drogą asfaltową o znikomym natężeniu ruchu oraz od Kopernicy leśną ścieżką.

Park Narodowy "Bory Tucholskie" to jeden z najcenniejszych przyrodniczo obszarów leśnych w Polsce. Utworzony został w 1996 r. Na terenie parku znajdują się liczne jeziora połączone częściowo niewielkimi rzeczkami. Najcenniejszym kompleksem akwenów jest Struga Siedmiu Jezior, która obejmuje osiem zbiorników, połączonych malowniczą 14-kilometrową strugą. Najpopularniejszym pod względem turystycznym miejscem w otulinie parku jest Jezioro Charzykowskie, w szczególności miejscowość Charzykowy, która od dziesięcioleci stanowi centrum żeglarstwa śródlądowego na Pomorzu.

- 0 km **Chojnice** (dworzec PKP). Stare Miasto z licznymi zabytkami: gotyckim kościołem pw. Ścięcia św. Jana, barokowym kościołem pw. Zwiastowania NMP, gotycką Bramą Człuchowską i fragmentami średniowiecznych murów obronnych z basztami, neogotyckim ratuszem oraz Muzeum Historyczno-Etnograficznym i parkiem wodnym. Kierujemy się ulicą Dworcową, następnie Piłsudskiego, Sukienników (ścieżki rowerowe) w kierunku na Bytów.
- 8,0 km **Charzykowy**. Jedna z najpopularniejszych miejscowości wypoczynkowych na Pomorzu, położona nad jez. Charzykowskim, centrum żeglarstwa, największa marina śródlądowa w regionie. Kierujemy się na północ w stronę Swornegaci.
- 13,0 km **Funka**. Wieś letniskowa nad jez. Charzykowskim, Harcerskie Centrum Edukacji Ekologicznej.
- 15,0 km **Bachorze**. Wieś letniskowa, przystań, baza edukacyjna Parku Narodowego Bory Tucholskie.
- 17,2 km **Struga Siedmiu Jezior**. Rzeczka wpływająca do Jeziora Charzykowskiego, łącząca jeziora na terenie Parku Narodowego „Bory Tucholskie”.
- 19,5 km **Małe Swornegacie**. Wieś letniskowa na północnym krańcu Jeziora Charzykowskiego, niewielka przystań żeglarska.
- 23,5 km **Chociński Młyn**. Malownicza wieś nad Chociną z pozostałościami drewnianego tartaku na rzece, drewniana chata kaszubska.
- 32,0 km **Kopernica**. Osada letniskowa nad rozlewiskiem Czerwonej Strugi.
- Uwaga!* Przed zjazdem w drogę wojewódzką skręcamy w lewo w ścieżkę biegnącą bliżej jeziora.
- 38,0 km **Las Wolność**. Zjazd do Chojnic żółtym szlakiem pieszym (miejscami zła nawierzchnia).
- 41,7 km **Charzykowy**. Powrót do Chojnic tą samą drogą ok. 8 km.

Szlak „Zwiniętych torów” Ustka - Rowy

Długość trasy:
23 (43) km

Trudność trasy:
trasa łatwa

Dominująca nawierzchnia
drogi gruntowe

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
4-5 godzin

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy / górski

Trasa:
Ustka - Rowy

Wspaniały szlak rowerowy pomiędzy Ustką a Smołdzinem, który prawdopodobnie jako pierwszy w Polsce poprowadzony został nasypem nieczynnej linii kolejowej. Stanowi fragment międzynarodowej trasy rowerowej R10, biegnącej dookoła Morza Bałtyckiego.

Szlak Zwiniętych Torów urzeka walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi, prowadząc przez obszary chronionego krajobrazu, zahaczając również o otulinę Słowińskiego Parku Narodowego. Trasa jest dobrze oznakowana i zagospodarowana. Kilka tzw. stacyjek rowerowych stanowi zadaszone punkty odpoczynku dla turystów.

Podstawowa część szlaku liczy 23 km i łączy Ustkę z Rowami. Istnieje jednak możliwość wydłużenia wycieczki do ok. 60 km i dojazdu do Rowów poprzez pętlę wokół jez. Gardno. Z Rowów do Ustki wrócić można tą samą trasą lub 20 km czerwonym szlakiem przez Dębinę, Poddąbie i Orzechowo, wiodącym głównie przez nadmorski las, który miejscami jest bardzo trudny do pokonania rowerem. Powrót możliwy jest również asfaltową drogą z Rowów do Ustki, niestety w sezonie dość ruchliwą i niebezpieczną.

Słowiński Park Narodowy to miejsce unikalne w skali europejskiej, którego osobiwością są słynne ruchome wydmy. To właśnie tu, na kilku kilometrych kwadratowych rozgrywa się przyrodnicze przedstawienie, którym główne role odgrywa wiatr i piasek. Poprzez podmuchy wiatru ziarenka piasku przesypują się z miejsca na miejsce, co w dużej skali powoduje przemieszczanie się wydmy. Największą z nich jest Góra Łącka mierząca ok. 40 m wysokości. W taki właśnie sposób, rocznie znika nawet kilka metrów lasu, który pochłania „pomorska pustynia”. SPN został utworzony w celu ochrony ruchomych wydmy oraz zachowania w pierwotnej formie przymorskich jezior, bagien, torfowisk, lasów oraz łąk i nadmorskich borów. Park to również ostoja wielu cennych gatunków zwierząt, głównie ptaków.

0 km **Ustka**. Plaża, port i molo, pomnik syrenki, bulwar nadmorski, liczne kawiarnie i restauracje, latarnia morska, zabytkowa architektura uzdrowskowa, m.in. łaźienki, fortyfikacje z lat 1938-39, tzw. „Bateria Bluchera”.

***Uwaga!** Wyjazd z Ustki ul. Armii Krajowej do Przewłoki, w rejonie ul. Grunwaldzkiej początek nasypu.*

4,2 km **Zapadłe**. Osada leśników, stacyjka rowerowa, dojazd do plaży w Orzechowie.

7,2 km **Wytowno**. Kościół szachulcowy z murowaną wieżą, stacyjka rowerowa.

11 km **Machowinko**. Pałac z XIX w., park, domy i zagrody szachulcowe w tym budynek bramny z poł. XVII wieku.

15 km Punkt przystankowy, tzw. „Główna stacja rowerowa”.

19,7 km **Objejskie Łąki**. Tereny dawnej huty szkła, polder położony na terenach zalewowych. Pomost widokowy na jezioro Gardno.

22,9 km **Rowy**. Letniskowa wieś nad jeziorem Gardno. Plaża, doskonale rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna, neoromański kościół z XIX w., zbudowany z kamiennych ciosów, niewielka przystań rybacka u ujścia Łupawy.

***Uwaga!** Powrót do Ustki czerwonym szlakiem (miejscami trasa trudna do pokonania rowerem - strome zjazdy i podjazdy w pobliżu klifu, piaszczysta nawierzchnia).*

Wokół Jeziora Sarbsko

Długość trasy:
34 km

Trudność trasy:
trasa dość trudna

Dominująca nawierzchnia
drogi gruntowe

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
4-5 godzin

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy / górski

Trasa:
Łeba – Sasino – Łeba

Latarnia morską Stilo

Nadmorska trasa wiodąca z Łeby dookoła Jeziora Sarbsko przez miejscowości Sasino i Stilo. Największymi atrakcjami po drodze są Jezioro Sarbsko oraz latarnia morską w Stilo. Na trasie znajdują się także interesujące, zabytkowe pałace, oraz parki rozrywki i edukacji w Łebie, czy Sarbsku.

Wycieczka prowadzi przez wydmy lasy na Mierzei Sarbskiej, które mogą być nieco uciążliwe dla rowerzystów. Dlatego też należy dobrać odpowiednią grubość opon, by te trudniejsze fragmenty przejechać bez większych kłopotów. Przyrodniczo trasa jest bardzo atrakcyjna. Niezwykłe walory krajobrazowe i przyrodnicze Mierzei Sarbskiej uzupełnia unikalny rezerwat cisów w okolicy Sasina.

Latarnia morską Stilo to jedna z najpiękniejszych latarni polskiego wybrzeża. Stoi samotnie, wśród nadmorskiego lasu, na wydmy wzniesieniu, oddalona od morza o ok. 900m. Dzięki takiemu położeniu światło latarni widoczne jest z odległości 23,5 mil morskich. Pierwotnie znajdował się w tym miejscu drewniany znak nawigacyjny, jednak jego zasięg był zdecydowanie słabszy, przez co statki często osiadały na mieliźnie. Z tego powodu zdecydowano się postawić w tym miejscu latarnię morską, która stanęła na początku XX w. Jej charakterystyczna trójkolorowa wieża to dziś jeden z wyróżników Północnych Kaszub.

- 0 km **Łeba**. Jedna z najpopularniejszych na polskim wybrzeżu miejscowości wypoczynkowych. Plaża, przypominający zamek budynek przy plaży, w którym mieści się ośrodek „Neptun”, ul. Kościuszki - główny trakt handlowy i gastronomiczny, Muzeum Motyli, Park Jurajski „Łeba Park”, kościół rybacki z XVII w., ruina gotyckiego kościoła św. Mikołaja, park dzikich zwierząt, parki linowe, port rybacki nad Kanałem Chelst, marina, w pobliżu ruchome wydmy Słowińskiego Parku Narodowego.
- 3,0 km **Nowęcin**. Zamek Wejherów z XV w., przebudowany w XVI i XIX w., w obiekcie mieści się hotel ze stadniną koni.
- 9,4 km **Sarbsk**. Park rekreacyjno-edukacyjny Sea Park Sarbsk: fokarium, muzeum marynistyczne, oceanarium, wspaniała atrakcja dla dzieci i młodzieży.
- 11,8 km **Ulinia**. Dwór z XIX w., przebudowany w latach 20-tych XX w.
- 15,6 km **Sasino**. Rezerwat „Choczewskie Cisy”, okazały pałac z 1862 r. wraz z parkiem.
- 19,0 km **Osetnik (Stilo)**. Mała osada letniskowa ze wspaniałą latarnią morską Stilo – jedną z najpiękniejszych nad Bałtykiem (do latarni dojazd i powrót tą samą drogą, ok. 700 m.)
- Uwaga! Z Osetnika jedziemy na zachód do Łeby szlakiem rowerowym R-10. Trudny, piaszczysty odcinek szlaku z licznymi powalonymi drzewami.*
- 25,0 km **Rezerwat Mierzeja Sarbska**. Jeden z najcenniejszych, nadmorskich rezerwatów, pod ochroną znajduje się tu wydma paraboliczna z cennymi zagłębieniami międzywydmowymi wypełnionymi torfem oraz unikalne gatunki chronionych roślin, bór bażynowy i olsowy.
- 33,7 km **Łeba**.

Pałac w Sasinie

Pierścień Gryfitów

Długość trasy:
126 km

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Dominująca nawierzchnia
drogi gruntowe

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
16 godzin (2-3 dni)

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower górski

Trasa:
Słupsk - Dębica Kaszubska - Słupsk

Ciekawy, urozmaicony i dobrze oznakowany szlak, dający możliwość poznania regionalnej architektury Ziemi Słupskiej. Rozpoczyna się i kończy w Swołowie – stolicy „Krainy w Kratę”. Budownictwo wiejskie w postaci zabytkowych szachulcowych domów, budynków gospodarczych i kościołów to unikalne dziedzictwo kulturowe tych ziem. W celu jego ochrony i popularyzacji stworzony został przez stowarzyszenie SPMTW „Słupia” produkt „Kraina w Kratę”, dzięki któremu udało się je ocalić od zapomnienia i dewastacji.

Trasa jest długa i dość trudna, na jej przebycie przeznaczyć należy co najmniej dwa pełne dni. Słupsk, ze względu na połączenie komunikacyjne, jest najdogodniejszym miejscem rozpoczęcia wycieczki. Nocleg najłatwiej znaleźć w okolicach Dębicy Kaszubskiej lub Bydłina. Istnieje możliwość zakończenia wycieczki wcześniej, dojeżdżając do Słupska innymi szlakami „Krainy w Kratę”. W celu dotarcia ze Słupska do Swołowa udać się do niebieskim szlakiem „Dolina Moszczeniczki” o długości 13,5 km lub zielonym „Droga Książęca”.

„Kraina w Kratę” tak potocznie nazywany jest nadmorski teren na północ od Słupska. Nazwa wywodzi się od budownictwa szkieletowego, jakie dominowało na tym obszarze w XVIII i XIX w. Chałupy mieszkalne, zabudowania gospodarcze, kuźnie, szkoły, kościoły i dwory budowano z drewnianych belek, które układano w kratę, a przestrzeń pomiędzy nimi wypełniano tyczkami owijanymi powróslami słomianymi i oblepiano gliną. Powierzchnie wypełnień bielono wapnem, a drewniane belki smarowano smołą. Swołowo jest najciekawszą ze wsi tego obszaru. Posiada zachowany zabytkowy układ przestrzenny z licznymi budynkami ryglowymi, liczącymi ponad 150 lat. Wspaniałe zrekonstruowane zagrody pełnią dziś funkcje muzealne i edukacyjne jako Muzeum Kultury Ludowej Pomorza.

- 0 km **Słupsk**. Wyjazd z dworca PKP ul. Józefa Piłsudskiego w kierunku na Bierkowo niebieskim szlakiem „Dolina Moszczeniczki”.
- 6,0 km **Bierkowo**. Liczne budynki szachulcowe, kościół z drewnianą wieżą.
- 8,5 km **Bruskowo Wielkie**. Zabudowa szachulcowa, kościół neogotycki.
- 13,5 km **Swołowo**. Najlepiej zachowana wieś „Krainy w Kratę”. Zachowany układ miejscowości, gotycki kościół, karczma regionalna.
- 16,5 km **Gać**. Odbudowany od podstaw dwór z XVII-XVIII w., pozostałości zabudowy szachulcowej.
- 28,0 km **Słonowice**. Kościół neogotycki z XIX wieku. Odcinek do Kuleszewa o złej nawierzchni.
- 34,5 km **Kuleszewo**. Szachulcowy kościół z poł. XVIII w., wewnątrz barokowy ołtarz z gotycką figurą Chrystusa oraz ambona.
- 52,5 km **Łysomiczki / Leśny Dwór**. Most na Słupi, miejsce biwakowe (przystań kajakowa).
- 54,5 km **Dębica Kaszubska**. Kościół z XVI-XVII w. z szachulcowym transeptem i prezbiterium. We wsi i okolicy kilka kwater agroturystycznych.
- 68,0 km **Zagórzycza**. Neogotycki kościół z XIX w. z wieżą z początku XX w.
Uwaga! Z Karżniczki można dojechać drogą do Damnicy gdzie znajduje się przystanek SKM/PPK (ok. 2 km).
- 69,5 km **Karżniczka**. Ruina okazałego niegdyś pałacu z XVIII w. otoczonego fosą.
Uwaga! W Swochowie istnieje możliwość dojazdu do Słupska zielonym szlakiem „Do Stacji Gabel”.
- 86,8 km **Swochowo**. Dawny dwór z XVIII w., zabudowa regionalna.
- 94,5 km **Bydlino**. Zabudowa regionalna i pozostałości zespołu folwarcznego, rzeka Słupia.
- 99,5 km **Strzelinko**. Kompleks hotelowy „Dolina Charlotty”.
- 104,0 km **Wielichowo**. Stadnina koni. Odcinek leśny pomiędzy Swołowem a Wielichowem posiada złą nawierzchnię (zniszczony bruk).
- 112,0 km **Swołowo**. Koniec pętli szlaku (do Słupska dalsze 13,5 km szlakiem niebieskim lub zielonym szlakiem „Droga Książęca” przez Gać i Zębowo).

Zagroda Albrechta w Swołowie

Jak przygotować się na wyprawę rowerową

Bezpieczeństwo przede wszystkim!

Przepisy prawa określają, jakie powinno być obowiązkowe wyposażenie roweru. Niezależnie od tego, to my sami powinniśmy dbać o bezpieczeństwo nasze i innych użytkowników dróg.

- Bezwzględnie należy zabrać ze sobą i używać kask rowerowy;
- Rękawiczki też są bardzo przydatne i chronią nasze dłonie przy upadku;
- Na drogach publicznych bardzo ważna jest też kamizelka odblaskowa oraz inne odblaskowe elementy, które możemy umieścić na sakwach i innych częściach roweru oraz wyposażenia. Znacząco podnoszą one nasze bezpieczeństwo na drodze;
- Sprawne przednie i tylne światło wraz z zapasowym kompletem baterii są również bezwzględnie potrzebne;
- Jeżeli jedziemy z małymi dziećmi, mogą z nami podróżować w specjalnych fotelikach lub odpowiednio oznakowanych przyczepkach;
- W myśl przepisów drogowych, zwarta grupa rowerzystów poruszających się po drodze publicznej nie powinna przekraczać piętnastu osób.

Zadbaj o zdrowie i kondycję

Nawet najlepszy i najdroższy rower nie przyda się nam na nic, jeżeli posłuszeństwa odmówią nasze mięśnie i ścięgna. Przed wyruszeniem na dłuższą wyprawę wskazany jest trening, polegający na przejeżdżaniu rowerem dystansu kilkunastu – kilkudziesięciu kilometrów przez co najmniej kilka dni po rząd. Pozwoli to przygotować nasz organizm do zwiększonego i długotrwałego wysiłku, co zminimalizuje ryzyko kontuzji. Jest to szczególnie ważne na wiosnę, jeżeli nie jeździmy przez cały rok.

Powinniśmy również pamiętać o unikaniu jazdy w upalne dni w godzinach największego nasłonecznienia, gdyż może się to skończyć udarem cieplnym.

Jadąc rowerem, musimy również pamiętać o systematycznym uzupełnianiu płynów, najlepiej dobrze przyswajalnymi napojami izotonicznymi. Zapas napojów należy uzupełniać na bieżąco w sklepach na trasie.

Zaplanowanie trasy

Przed wyruszeniem w trasę warto zaopatrzyć się w dokładne mapy (najlepiej 1:50 000) i przewodniki turystyczne. Dobrze jest sprawdzić (strony internetowe, informacja turystyczna) aktualność przebiegu zaznaczonych na nich szlaków rowerowych. Planując etapy dzienne uwzględniać trzeba różne nawierzchnie oraz trudność podjazdów na poszczególnych odcinkach. Długość etapu, w zależności od naszego przygotowania i trudności trasy, powinna wynosić od 40-50 do 80 kilometrów. Dłuższe dystanse sprawią, że będziemy pędzić na złamanie karku, aby za wszelką cenę dotrzeć do punktu końcowego, zamiast cieszyć się jazdą i krajobrazami oraz atrakcjami po drodze. Prędkość podróży rowerzysty na wyprawie, uwzględniająca średnią trudność trasy i umiarkowaną liczbę odpoczynków oraz przerw na posiłki (bez dłuższego zwiedzania atrakcji po drodze), zwykle nie przekracza 10 km/h.

Przygotuj swój rower i pozostałe wyposażenie

Sprawdzenie przerutek, układu hamulcowego, amortyzatorów i oświetlenia to podstawa. Nie należy zapomnieć o zapasowych dętkach (najlepiej 2 szt.), kluczach do roweru i kluczach do opon oraz smarze do łańcucha. Oczywiście należy zabrać ze sobą również co najmniej jeden rodzaj zabezpieczenia roweru przed kradzieżą.

W pakowaniu dodatkowego wyposażenia wskazany jest umiar. Ciężkie sakwy nie spowalniają nas mocno na równym asfalcie, ale już przy gorszej nawierzchni czy podjazdach mocno poczuwamy ich ciężar. Zmniejszają one też znacznie manewrowość roweru. Plecak (z wyjątkiem specjalnego plecaka-zbiornika na wodę) na rowerze sprawdza się znacznie gorzej, niż wodoodporne sakwy dobrej marki.

Na tropie przygody

wyprawy rowerowe po regionie pomorskim

- [21] Greenway – Naszyjnik Północy**
Czersk – Odry – Swornegacie - Człuchów
- [22] Przez Zielone Serce Pomorza**
Rytel – Bytów – Słupsk – Ustka - Łeba
- [23] Szlak Mennonitów**
Gdańsk – Nowy Dwór Gdański – Malbork – Elbląg
- [24] Szlak Zamków Powiśla**
Prabuty – Dzierzgoń – Sztum – Malbork
- [25] Wiślana Trasa Rowerowa**
Tczew – Gniew – Grudziądz – Kwidzyn – Mikoszewo - Tczew

Greenway Naszyjnik Północy

Długość trasy:
138 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
2-3 dni

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower górski

Dominująca nawierzchnia
mieszana

Trasa:
Czersk - Swornegacie - Człuchów

Kaszubski Dom Rękodzieła
Ludowego w Swornegaciach

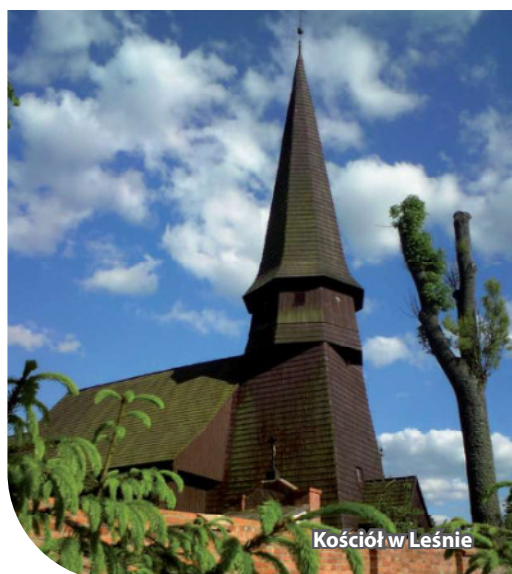
Proponowana trasa prowadzi głównie po szlaku Greenway „Naszyjnik Północy”, przez obszar Borów Tucholskich, w tym Zaborskiego Parku Krajobrazowego i otuliny Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, oraz okolice Człuchowa. Szlak posiada wybitne walory przyrodnicze i kulturowe, za sprawą cennych, objętych ochroną terenów, przez które przebiega oraz położonych na trasie, atrakcyjnych miejscowości z architektonicznymi perełkami. Doskonale nadaje się na dwu, a nawet trzydniową wycieczkę rowerową, z noclegiem we wsiach nad jednym z malowniczych, zaborskich jezior (np. Rolbik, Laska, Swornegacie czy Kopernica). Szlak oznakowany jest kolorem zielonym.

Trasa wykorzystuje jedynie niewielką część całego szlaku. Wyprawa rozpoczyna się w Czersku, dokąd można dojechać pociągiem PKP z Gdańska, kończy zaś w Człuchowie (ew. Chojnicach), skąd również są połączenia PKP z Gdańskiem. W okolicy Przechlewa istnieje możliwość odbicia na północ do Miastka (połączenie PKP Słupsk – Szczecinek), lub kontynuowania wycieczki szlakiem „Naszyjnik Północy” do Człuchowa.

Oznakowanie szlaku „Greenway” jest specyficzne. Generalnie są to znaki malowane na drzewach, na których widnieje zielony rower. Gdziekolwiek, szczególnie na terenie Zaborskiego Parku Krajobrazowego, sieć oznakowania uzupełniają nowe, czytelne tabliczki kierunkowe. Sam szlak został wytyczony dość dawno i niektóre znaki są już mocno zatarte lub zniszczone. Na niektórych odcinkach zamiast roweru znajdują się tylko białe kwadraty, co na skrzyżowaniach stwarza pewne problemy z orientacją. Jednak z drugiej strony, w porównaniu z wieloma innymi szlakami, liczba znaków jest dość duża i wykorzystując oznakowanie oraz mapę, na szlaku raczej trudno się zgubić. Walory krajobrazowe okolic, przez które przebiega, w pełni rekompensują tę niedogodność.

- 0 km **Czersk** (stacja PKP). Neogotycki kościół z początku XX w. z cennym wyposażeniem wnętrza (m.in. manierystyczny ołtarz główny z obrazem św. Trójcy autorstwa Hermana Hana). Z dworca kierujemy się na północ, przejeżdżając przez tory kolejowe. Aby zobaczyć centrum miejscowości, należy udać się w przeciwnym kierunku a potem zawrócić.
- 6,0 km **Łubna**.
- 7,6 km **Gotelp**.
- 12,5 km **Odry**. Największe w Polsce cmentarzysko kurhanowe i kamienne kręgi (rezerwat przyrody). Kręgi te wybudowali Goci, którzy przebywali na tym obszarze w I-III w. n.e.
- 13,4 km **Wojtal**. Most nad rzeką Wdą.
- 17,0 km **Miedzno**. Wieś letniskowa na szlaku kajakowym Wdy.
- 20,4 km **Karsin**. Duża i długa (ponad 2 km) wieś gminna, drewniany kościół z początku XX w.
- 26,0 km **Wiele**. Miejscowość letniskowa nad Jeziorem Wielewskim oraz jedno z najważniejszych ośrodków kultu religijnego na Pomorzu. Kalwaria z 22 kaplicami z lat 1915-1927, neobarokowy kościół z bogatym wystrojem wnętrza z XVIII w.
- 34,0 km **Lubnia**. W pobliżu stacja PKP (połączenia z Chojnicami i Kościerzyną).
- 38,2 km **Leśno**. Niewielka, malowniczo położona nad jeziorami wieś zaborska. Barokowy drewniany kościół z zabytkowym wystrojem i potężną, najwyższą na Pomorzu drewnianą wieżą. W pobliskim lesie nad jeziorem mało znane kręgi kamienne cmentarzysko kurhanowe (całkowicie odmienne w wyglądzie od kręgów w Odrach).
- 42,4 km **Kaszuba**. Stary młyn z XIX wieku.
- 48,0 km **Rolbik**. Wieś letniskowa na szlaku Zbrzycy. Za wsią punkt widokowy na jeziora w dolinie Zbrzycy.
- 51,7 km **Widno**. Wieś letniskowa na szlaku Zbrzycy.
- 53,3 km **Laska**. Wieś letniskowa nad jez. Laska, będącym rezerwatem, chroniącym miejsca lęgowe ptaków wodnych
- 61,0 km **Parszczenica**. *Uwaga! skręcamy w kierunku południowym, ostre podjazdy i zjazdy.*

Kościół w Leśnie

[trasa 21] Wyprawy rowerowe

Nadrzędnym celem inicjatywy programu „Zielone Szlaki - Greenways” jest wspieranie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz aktywizacja lokalnej gospodarki poprzez turystykę przyjazną dla środowiska. Program jako pozarządowa inicjatywa rozwijana w regionie Europy Środkowo-Wschodniej został wylansowany w 2000 roku. Jest on realizowany w ramach międzynarodowego Stowarzyszenia „Environmental Partnership for Sustainable Development”, które stanowi konsorcjum fundacji działających w Polsce, Republice Czeskiej, na Słowacji, Węgrzech, w Rumunii i Bułgarii.

Do sieci Greenways CEG należy obecnie dziewięć długodystansowych zielonych szlaków oraz kilkanaście szlaków lokalnych i miejskich. Wszystkie zielone szlaki (Greenways) w Europie Środkowo-Wschodniej są realizowane zgodnie ze wspólnymi kryteriami. Program CEG jest rozszerzany o nowe inicjatywy i organizacje partnerskie z innych krajów regionu, w szczególności z Austrii, Niemiec, Białorusi, Ukrainy, Serbii, Czarnogóry, Bośni i Hercegowiny, Słowenii i Macedonii.

Szlak „Naszyjnik Północy” został wyznakowany w 2002 roku. Jest zarządzany przez Fundację „Naszyjnik Północy” z Debrzna. Prowadzi z tej miejscowości przez cztery województwa, tworząc pętlę o długości 870 km.

Zamek w Głuchowie

Kościół w Krępsku

Ideą szlaków Greenways („Zielonych Szlaków”) jest propagowanie ekologicznych tras komunikacyjnych i turystycznych, wiodących przez naturalne drogi leśne, asfaltowe o małym natężeniu ruchu, wzdłuż rzek i linii kolejowych, prowadzące przez miejscowości o walorach historycznych, kulturowych i przyrodniczych. Z tego powodu znaczna część szlaku, również na opisywanym odcinku, prowadzi drogami gruntowymi przez leśne tereny Borów Tucholskich. Szczególnie na Zaborach (od Leśna do Konarzyn) niektóre fragmenty szlaku są silnie piaszczyste i momentami trudno przejezdne. Dlatego na szlak polecane są raczej rowery o szerokich oponach.

- 69,0 km **Witoczno**. Stanica wodniacka nad jeziorem o tej samej nazwie. Spotykają się tu szlaki kajakowe Brdy i Zbrzycy.
- 70,8 km **Swornegacie**. „Stolica kajakarstwa” i atrakcyjna miejscowość wypoczynkowa w otulinie Parku Narodowego „Bory Tucholskie” nad jez. Karsieńskim. Węzeł szlaków turystycznych. Warto zobaczyć neobarokowy kościół oraz Kaszubski Dom Rękodziela Ludowego.
- 71,8 km **Kokoszka**. Rzeka Chocina.
Uwaga! odcinek leśny o bardzo piaszczystej nawierzchni, słabo oznakowany.
- 82,3 km **Babilon**. Wieś letniskowa z dawnym przedwojennym budynkiem straży granicznej (obecnie ośrodek wypoczynkowy). Skręcamy w drogę wojewódzką opuszczając drogi leśne.
- 88,5 km **Konarzyny**. Barokowy kościół.
- 91,5 km **Sąpolno Człuchowskie**. *Uwaga!* Z Sąpolna Człuchowskiego opuszczamy szlak Greeways i jedziemy drogą powiatową do Przechlewa, skąd możemy do Człuchowa jechać ponownie „Greenwaysem”, zwiedzając po drodze urokliwe kościółki drewniane lub udać się na północ i przez piękne tereny leśne dostać się do Miastka.
- 97,5 km **Przechlewo**. Duża, malowniczo położona wieś o charakterze małego miasteczka. Piękny kościół barokowo-neogotycki z szachulcową częścią zachodnią zwieńczoną barokowym hełmem oraz neogotyckim prezbiterium i transeptem, wnętrze barokowe.
- 102,0 km **Pakotulsko**. Wieś nad jez. Szczytno, na szlaku Brdy, w okolicy rezerwat przyrody „Osiedle Kormoranów”.
- 107,0 km **Koprzywnica**. W okolicach wsi ponownie wjeżdżamy na drogę gruntową.
- 111,1 km **Gwieździn**. Barokowy kościół drewniany z XVII - XVIII w.
Uwaga! Długie podjazdy.
- 119,3 km **Olszanowo**. Urokliwy barokowy kościół szachulcowy. *Uwaga!* Ostre zjazdy.
- 126,5 km **Krępsk**. Piękny drewniany kościół z XVIII w.
- 136,0 km **Człuchów**. Zamek krzyżacki z okazałą wieżą, kościół barokowy, kemping nad dużym jeziorem Rychnowskim. Stacja PKP znajduje się w południowej części miasta.
- 138,0 km **Człuchów** (stacja PKP). Z Człuchowa kursuje dość mała liczba pociągów, w odległości 16 km znajdują się Chojnice, gdzie łatwiej o transport komunikacją publiczną. Samo miasto również jest godne uwagi (piękna starówka, dwa zabytkowe kościoły, mury obronne).

Przez Zielone Serce Pomorza

Długość trasy:
229 km (259 km)

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Dominująca nawierzchnia
mieszana

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
5 dni

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower górski

Trasa:
Rytel - Bytów - Słupsk - Ustka - Łeba

Zamek Książąt Pomorskich w Słupku

Bez wątpienia jedna z najatrakcyjniejszych propozycji wycieczek rowerowych na Pomorzu. Mnogość atrakcji i cennych obiektów oraz unikalna przyroda zaskoczy nawet doświadczonego turystę rowerowego, który niejedno już widział. Trasa rozpoczyna się w Rytlu i prowadzi przez Bory Tucholskie, następnie Ziemię Zaborską i Ziemię Bytowską w kierunku doliny Słupi. Wzdłuż tej rzeki prowadzi aż do morza, do Ustki. Ostatni etap trasy pokrywa się z międzynarodowym szlakiem R10 i biegnie południowym brzegiem jeziora Łebsko, przez Kluki, do Łeby.

Jest to dość długa wyprawa, którą z uwagi na nawierzchnię szlaków i dużą liczbę godnych zwiedzania obiektów warto rozłożyć na pięć dni. Niektóre odcinki posiadają piaszczystą lub podmokłą nawierzchnię (szczególnie w dolinie Słupi, pod Bytowem oraz w okolicach Kluk), dlatego pomimo znacznej długości trasy zdecydowanie rekomendowane są rowery o szerokich oponach terenowych.

Nazwa trasy pochodzi z jednej strony od wybitnych walorów przyrodniczych obszarów, przez które przebiega, z drugiej natomiast od lokalnej marki „Zielone Serce Pomorza”. Służy ona promocji turystycznych i tradycyjnych produktów obszaru Ziemi Bytowskiej, doliny Słupi i Ziemi Słowińskiej, przez który przebiega blisko 200 km opisywanej trasy.

Na stronie www.zielonesercepomorza.pl (prowadzonej przez menadżera marki - Fundację Partnerstwo Dorzecza Słupi) opisane są atrakcje tego obszaru, jest również baza kwater agroturystycznych i innych miejsc noclegowych.

- 0 km **Rytel** (PKP). Miejscowość letniskowa nad Brdą przy drodze krajowej nr 22, we wsi kościół neobarokowy. Jedziemy żółtym szlakiem „Kaszubskiej Marszruty” od stacji przez centrum miejscowości, obok kościoła, przez most na Brdzie w kierunku zachodnim.
- 4,2 km **Rytel-Tartak** (stacja PKP ok. 300 m).
- 8,1 km **Mylof (Zapora)**. Okazała zapora z poł. XIX w. i elektrownia wodna, początek Wielkiego Kanału Brdy, pole namiotowe, restauracja (dobre wędzone pstrągi z pobliskiej, podobno największej w Polsce, pstrągarni). Zmieniamy szlak na zielony.
- 21,6 km **Kosobudy**. Droga rowerowa do Brus.
- 24,6 km **Brusy**. Potężny, neoromański kościół. Stacja PKP. Punkty gastronomiczne. W pobliskich Brusach Jaglie chata kaszubska, pracownia i muzeum kaszubskiego artysty Józefa Chelmowskiego. Rozpoczynamy jazdę żółto-czarnym literackim szlakiem „Anny Łajming” w kierunku północnym.
- 32,4 km **Leśno**. Kamienne kręgi i cmentarzisko kurhanowe, barokowy drewniany kościół z zabytkowym wystrojem i najwyższą na Pomorzu drewnianą wieżą.
- 36,9 km **Wysoka Zaborska**. Zachowane tradycyjne, drewniane budynki.
- 39,1 km **Przymuszewo**. Izba Pamięci pisarki kaszubskiej, Anny Łajming. Jedziemy piękną, równą drogą wzdłuż jezior, przez Peplin i Skoszewo do Somin.
- 48,6 km **Sominy**. Urokliwa wieś letniskowa nad jez. Somińskim i Dywańskim, drewniany kościół, drewniana zagroda owczarza, ośrodki wypoczynkowe, ośrodek jeździecki. Dobre miejsce na nocleg. Z tego miejsca zaczyna się nieznakowany szlak USBS.
- 56,1 km **Studzienice**. Wieś letniskowa nad jeziorem Studzieniczno.
- 69,6 km **Bytów**. Monumentalny zamek krzyżacki, obecnie Muzeum Zachodnio-Kaszubskie, gotycka wieża dawnego kościoła, kościół św. Katarzyny wzniesiony w połowie XIX w. w stylu eklektycznym, cerkiew św. Jerzego z XVII w. - dawny zbór ewangelicki, ładny rynek i zabytkowe kamieniczki, okazały most kolejowy nad rzeką Borują z XIX w.

[trasa 22] Wyprawy rowerowe

Trasa rozpoczyna się w Borach Tucholskich i prowadzi z Rytle przez Mylof, Brusy i Leśno, szlakami „Kaszubskiej Marszruty” – najpierw żółtym, a od Mylofu do Brus zielonym. Jest to tzw. Ziemia Zaborska. Od Brus do Przymuszewa trasa biegnie żółto-czarnym szlakiem literackim im. Anny Łajming, następnie nieznakowaną, piękną drogą do Somin, gdzie polecany jest nocleg. Z Somin trasa prowadzi nieznakowanym szlakiem USBS (Ustka – Słupsk – Bytów – Sominy), przez Studzienice do Bytowa w kierunku doliny Słupi. Na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” znajdują się zabytkowe elektrownie wodne, szlak USBS biegnie razem ze znakowanym niebieskim szlakiem rowerowym od okolic Krosnowa do Krępy Słupskiej. Drugi nocleg polecany jest w dolinie Słupi, w okolicach Dębnicy Kaszubskiej lub Krzyni.

Kolejnym ciekawym miejscem na trasie jest historyczny Słupsk, gdzie można zwiedzić to miasto i przerwać wyjazd (połączenia PKP i SKM) lub kontynuować wyprawę szlakiem niebieskim „W Dolinie Moszczenczki”, odwiedzając Bierkowo – jedna z wsi „Krainy w Kratę”. Warto zboczyć ze szlaku kilka kilometrów i odwiedzić najpiękniejszą wieś w tej okolicy – Swołowo. Dalszym etapem wyprawy jest Ustka (trasa nieznakowana) skąd szlak prowadzi tzw. trasą „Zwiniętych Torów” (trasa opisana pod numerem 18) do Rowów. W Ustce, Poddąbiu lub właśnie w Rowach polecany jest kolejny nocleg. Dalszy przebieg wyprawy to nadmorski odcinek międzynarodowego szlaku R10, przez interesujące Kluki (skansen), wzdłuż południowego brzegu jeziora Łebsko do Łeby, gdzie zobaczyć można ruchowe wydmy Słowińskiego Parku Narodowego. W okolicach Łeby polecany jest ostatni nocleg. Z Łeby można w sezonie wrócić pociągiem przez Łębork do Trójmiasta lub kontynuować wyprawę na wschód, w kierunku Pucka i Wejherowa.

Ciekawą opcją modyfikacji trasy (wydłużającą ją o około 30 kilometrów) jest rozpoczęcie wyprawy w Chojnicach. Podróżując odcinkami również opisanych w niniejszym przewodniku tras, można w czasie jednej wyprawy odwiedzić również drugi z parków narodowych, leżących w województwie pomorskim: Park Narodowy „Bory Tucholskie”. Proponowany wariant to wyjazd z Chojnic w kierunku na Charzykowy do Chocińskiego Młyna (trasa nr 17), a następnie z Chocińskiego Młyna trasą nr 21 (Greenway – Naszyjnik Północy) podróżować przez obszar Zaborskiego Parku Krajobrazowego do Leśna. Z tej miejscowości należy już kontynuować wyprawę zgodnie z opisem.

- 73,0 km **Dąbie.** *Uwaga!* Trudny, piaszczysty i leśny odcinek szlaku.
- 80,6 km **Osieki Bytowskie.** W dawnej gorzelni gospodarstwo agroturystyczne, w pobliżu dwór i park.
- 84,4 km **Krosnowo.** Od tej miejscowości do Krępy Słupskiej jedziemy niebieskim szlakiem „Doliny Słupi”.
- 92,3 km **Gałąźnia Mała.** Najwspanialsza i największa elektrownia wodna na Słupi z charakterystycznymi rurociągami doprowadzającymi wodę, nieopodal rezerwat „Dolina Huczka”.
- 98,4 km **Konradowo.** Trudno dostępna elektrownia wodna Strzegomino z 1922-1924 r.
- 102,4 km **Krzynia.** Elektrownia wodna z 1926 r., Jezioro Krzynia – miejsce rekreacyjne i wypoczynkowe.
- 107,8 km **Dębica Kaszubska.** Kościół z XVI – XVII w. z szachulcowym transeptem i prezbiterium, we wsi i okolicy kilka kwater agroturystycznych, dobre miejsce na nocleg.
- 110,6 km **Skarszów Dolny.** Elektrownia wodna na Skotawie z 1922 r.
- 119,4 km **Krępa Słupska.** Koniec szlaku „Doliny Słupi”. Przystanek rowerowy, ścieżki dydaktyczne.
- Uwaga!* Z Krępy Słupskiej do Bruskowa Wielkiego można wygodnie dojechać asfaltowymi ścieżkami rowerowymi przez **Słupsk** (połączenie PKP, SKM). Przy okazji warto zwiedzić to ciekawe, pełne zabytków miasto (m.in. Zamek Książąt Pomorskich, Ratusz) oraz zobaczyć największą w Polsce kolekcję dzieł Witkacego.
- 124,6 km **Kobylnica.** Jedziemy na północ, później w stronę Bierkowa, niebieskim szlakiem „W Dolinie Moszczenicki”.
- 132,1 km **Bierkowo.** Wieś „Krainy w Kratę” – zabudowa regionalna. Asfaltowa droga rowerowa do Bruskowa.
- 133,1 km **Bruskowo Wielkie.** Kolejna wieś „Krainy w Kratę”. W pobliżu Swołowo – stolica „Krainy w Kratę”.
- 146,1 km **Charnowo.** Kościół z XVI w.
- 153,6 km **Ustka.** Z Ustki jedziemy na wschód szlakiem „Zwiniętych Torów” (trasa nr 18).
- 175,2 km **Rowy.** Miejscowość letniskowa, neoromański kościół, ładna plaża.
- 187,4 km **Smółdzino.** Wieś letniskowa, w pobliżu wzniesienie Rowokół (wieża widokowa, rezerwat przyrody). Dyrekcja i muzeum Słowińskiego Parku Narodowego. Elektrownia wodna na Łupawie. Liczne kwatery, gastronomia.
- 196,4 km **Kluki.** Skansen – Muzeum Wsi Słowińskiej. Bardzo duża liczba interesujących zagrod i innych przykładów budownictwa wiejskiego tego regionu. Karczma regionalna.
- Uwaga!* Odcinek pomiędzy Smółdzinem a Główczykami ma bardzo złą, błotnistą nawierzchnię. Na jego pokonanie należy zabezpieczyć sporo czasu i dobry humor. Ubrania na zmianę mogą się również przydać.
- 204,3 km **Główczyce.** Wieś gminna, neogotycki kościół i pałac.
- 213,0 km **Izbica.** Wieś letniskowa położona wśród bagien na południowym brzegu Jeziora Łebsko.
- 229,0 km **Łeba** (PKP). Duża miejscowość letniskowa, w sezonie połączenia kolejowe z Trójmiastem. Opis miejscowości przy trasie nr 19.

Szlak Mennonitów

Długość trasy:
170 km

Trudność trasy:
trasa łatwa

Dominująca nawierzchnia
drogi asfaltowe

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
2-3 dni

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy

Trasa:
Gdańsk - Elbląg

Jeden z najciekawszych szlaków kulturowych w regionie pomorskim. Jego tematem przewodnim jest dziedzictwo Mennonitów, rozsiane po całym obszarze Żuław Wiślanych, przez które prowadzi trasa. Ma ona charakter ponadlokalny, gdyż biegnie przez teren województw Pomorskiego i Warmińsko-Mazurskiego.

Po drodze niemal w każdej wsi natkniemy się na dom podcieniowy, gotycki kościół, drewniane chaty bądź zabytkowe urządzenie hydrotechniczne, a gdzieś tam nawet na wiatrak. Tutaj czas zatrzymał się dawno temu. Dodając do tego niezwykle żuławski krajobraz, przestrzeń aż po horyzont, rzędy wierzb wysadzone wzdłuż licznych kanałów odwadniających, wycieczka Szlakiem Mennonitów okaże się niezapomniana i skłoni do zadumy nad fenomenem Żuław.

Szlak oznakowany jest częściowo kolorem czarnym i wiedzie głównie asfaltowymi drogami o niskim natężeniu ruchu oraz na kilku odcinkach drogą wojewódzką i krajową. Odcinek do Kiezmorka oznakowany jest dość dobrze, lecz dalej w stronę Elbląga znaków nie ma, dlatego też warto zaopatrzyć się w mapę lub skorzystać z naszego śladu GPS. Płaski teren sprzyja pokonywaniu długich odległości, ale przeciwnikiem na otwartym terenie Żuław może stać się wiatr. Ze względu na długość szlaku, trasę trzeba podzielić na dwa a nawet trzy etapy. Należy jednak wcześniej pomyśleć o noclegach, gdyż na Żuławach wcale nie jest o to łatwo, jedynie w okolicy Mierzei Wiślanej nie powinno być z tym problemów.

Mennonityzm, będący odłamem anabaptyzmu powstał ok. pięciu wieków temu, za sprawą Niderlandczyka Menno Simmonsa. Prześladowani we własnej ojczyźnie wyznawcy Mennonityzmu, w połowie XVI w. przybyli do Polski m.in. na teren dzisiejszych Żuław. Wyjątkowo tolerancyjna w tamtym czasie Rzeczpospolita przyjęła nowych osadników, których włączyła w proces zagospodarowania podmokłych, depresyjnych ziem żuławskich. Największe skupisko menonitów znajdowało się na Żuławach Wielkich. Tam właśnie osiedlali się i pracowali nad zabezpieczeniem ziem przed kolejnymi powodziami. Mennonici stworzyli kulturę o niezwykle surowych obyczajach i zasadach, których główną „religią” była praca.

- 0 km **Gdańsk**, ul. Okopowa. Początek szlaku przy budynku Urzędu Wojewódzkiego (do dworca PKP/SKM ok. 1 km). *Uwaga!* Wyjazd z Gdańska aż do Wróblewa szlakiem czerwonym „Motławskim” (opis str. 22-23).
- 14,0 km **Wróblewo**. Kościółek szachulcowy z XVII-XVIII w. nad Motławą. Przejeżdżamy przez nową kładkę nad Motławą i jedziemy drogą z płyt betonowych na wschód.
- 19,0 km **Miłocin**. Pięknie odremontowany dom podcieniowy z 1731 r.
- 21,5 km **Trutnowy**. Dom podcieniowy z 1720 r. (po uzgodnieniu z właścicielami możliwy do zwiedzania), kościół gotycki z wystrojem z XVII-XVIII w.
- 23,8 km **Cedry Wielkie**. Wieś gminna. Potężny kościół gotycki. Wystawa historyczna w Żuławskim Domu Kultury obok OSP.
- 28,0 km **Leszkowy**. Kościół gotycki.
- 32,0 km **Kieźmark**. Piękny kościół szachulcowy z XVIII w., stary cmentarz, punkt widokowy na dolinę Wisły. Należy przejechać przez most na drugą stronę rzeki i zjechać następnie w dość niestety wąską i ruchliwą drogę na Mikoszewo.
- 37,5 km **Żuławki/Drewnica**. Zespół domów podcieniowych z XVIII-XIX w., zabudowa drewniana, niezwykle zabytek hydrotechniki - śluza „Gdańska Głowa” na rozwidleniu Szarpawy i Wisły, wiatrak koźlak z 1718 r.
- 43,5 km **Mikoszewo**. Wieś letniskowa na Mierzei Wiślanej. Od maja do października przeprawa promowa na Wyspę Sobieszewską (możliwy powrót do Gdańska, ok. 25 km), rezerwat „Mewia Łacha”. Jedziemy główną drogą do Jantara.
- 47,8 km **Jantar**. Duża miejscowość letniskowa na Mierzei Wiślanej. Skręcamy w boczną drogę na Rybinę.
- 56,5 km **Rybina**. Zespół mostów na Szarpawie (dwa mosty zwodzone i jeden obrotowy), stacja pomp Chłodniewo. Węzeł wodny, rozpoczyna się tu Wisła Królewiecka a swoje ujścia do Szarpawy mają Linawa i Tuga.
- 62,7 km **Cyganek/Żelichowo**. Gotycki kościół grekokatolicki, lapidarium, dom podcieniowy. Przejeżdżamy przez Tugę i jedziemy na południe wzdłuż rzeki.
- 67,0 km **Nowy Dwór Gdański**. Miasto powiatowe nad rzeką Tugą, nieoficjalna stolica Żuław. Żuławski Park Historyczny (koniecznie należy odwiedzić!), zachowana stara zabudowa drewniana, kościół neogotycki, żelbetowa wieża ciśnięć z 1909 roku - jedna z najstarszych tego typu budowli w Polsce.

[trasa 23] Wyprawy rowerowe

Trasa Szlaku Mennonitów nie jest najkrótszym możliwym sposobem przemierzenia Żuław. Została zaproponowana przez ś.p. Romana Klima, niestrudzonego krajoznawcę i propagatora dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Żuław. Prowadzi przez najważniejsze miejscowości, w których znajdują się pamiątki po kulturze mennonickiej oraz kluczowe atrakcje tego obszaru.

Pierwsza część szlaku, od Gdańska do mostu w Kiezmorku, ma długość ok. 35 km i nazywać się może szlakiem „Do Mennonitów”, gdyż na terenie Żuław Gdańskich pamiątek po tej społeczności jest bardzo niewiele. Co ciekawe, na odcinku tym znajduje się najlepsza infrastruktura turystyki rowerowej w postaci dróg rowerowych, kładek, miejsc odpoczynku i oznakowania.

Część druga, najdłuższa bo blisko stukilometrowa, prowadzi slalomem przez całe Żuławy Wielkie (Malborskie) i jest najciekawsza pod względem kulturowym. Nie można nie odwiedzić stolicy Żuław – Nowego Dworu Gdańskiego, gdzie w Żuławskim Parku Historycznym zgromadzono liczne pamiątki po mennonitach. Organizowane są tam ciekawe wystawy. Dalsza trasa prowadzi przez okolice Malborka, gdzie zachowały się liczne cmentarze mennonickie.

Ostatnia część szlaku, o długości ok. 35 km, biegnie przez najmniej znane Żuławy Elbląskie, jednocześnie będące najniższą położoną częścią tego depresyjnego regionu. Przebiega przez zarastające Jezioro Drużno, będące rajem dla ptactwa wodnego i ornitologów. Szlak kończy się w Elblągu, dużym mieście na skraju Żuław i Wysoczyzny Elbląskiej.

Wiatrak w Palczewie

Dom podcieniowy w Nowej Cerkwi

Teren Żuław, przez który prowadzi Szlak Mennonitów jest niemal płaski i pozwala na szybkie pokonywanie sporych odległości. Z uwagi na przeważające na obszarze Pomorza wiatry zachodnie, lepiej pokonywać go w kierunku z Gdańska do Elbląga. Po drodze podróż można przerwać w Tczewie lub Malborku (dobre połączenia kolejowe z Trójmiastem). O nocleg najłatwiej na Mierzei Wiślanej oraz w Malborku. Na trasie znajduje się kilka sympatycznych gospodarstw agroturystycznych.

Warto przeznaczyć trochę czasu na zwiedzanie zabytków po drodze (uwaga: kościoły i domy podcieniowe nie zawsze są udostępniane do zwiedzania), odnalezienie starych cmentarzy, wizytę w muzeum w Nowym Dworze Gdańskim i malborskim zamku oraz odpoczynek na rynku w Nowym Stawie. Urozmaicheniem może być również relaks na plaży w Mikoszewie czy Jantarze.

- 70,2 km **Orłowo**. Domy podcieniowe, kościół gotycki z drewnianą dzwonnica.
- 73,4 km **Lubieszewo**. Kościół gotycki z bogatym, barokowym wystrojem, dom podcieniowy z pocz. XIX w.
- 80,0 km **Ostaszewo**. Wieś gminna, domy drewniane.
- 84,5 km **Nowa Cerkiew**. Domy podcieniowe z XIX w., kościół neogotycki.
- 88,5 km **Palczewo**. Wiatrak holender, kościółek drewniany z 1712 r., domy drewniane.
- 92,3 km **Boręty**. Ruina kościoła gotyckiego, kościół szachulcowy z 1842 r.
- 98,3 km **Lichnowy**. Ładny kościół gotycki, szlak biegnie częściowo drogą rowerową na dawnej trasie kolei wąskotorowej.
- 105,0 km **Nowy Staw**. Miasteczko w sercu Żuław, nad rzeką Świętą (kemping, przystań kajakowa). Warto zobaczyć rynek, potężny gotycki kościół św. Mateusza i poewangelicki kościół ze strzelista wieżą zwany „ołówkiem”.
- 112,5 km **Stogi Malborskie**. Największy w Polsce cmentarz mennonitów.
- 120,0 km **Malbork**. Pokonujemy Nogat od strony Kałdowa kładką u podnóża majestatycznego zamku krzyżackiego, na którego zwiedzenie niezbędne jest kilka godzin. W mieście sporo hoteli, jest też tańsza baza i kemping. Spod zamku jedziemy ulicą Starościńską, następnie zrewitalizowanym deptakiem (ul. Kościuszki), koło wyremontowanego pięknie dworca kolejowego wyjeżdżamy z miasta na wschód.
- 128,5 km **Królewo**. Kościół neogotycki z charakterystyczną krzywą wieżą. Obok duże lotnisko wojskowe.
- 131,6 km **Stare Pole**. Wieś gminna, skansen pszczelarski, kościół neogotycki, nietypowy pomnik krowy. Rozpoczynają się Żuawy Elbląskie.
- 136,8 km **Szaleniec**. Cmentarz mennonitów.
- 140,0 km **Rozgart**. Dom podcieniowy, kościół pomennonicki z końca XIX w.
- 147,3 km **Kępnewo**. Dom podcieniowy, cmentarz mennonicki.
- 154,1 km **Markusy**. Cmentarz mennonicki.
- 156,2 km **Jezioro**. Kościół mennonicki z 1865 r. W pobliżu zarastające i trudno dostępne Jezioro Druzno na szlaku Kanału Elbląskiego.
- 162,0 km **Tropy Elbląskie**. Dom podcieniowy, cmentarz mennonitów.
- 165,5 km **Raczk Elbląskie**. Najniżej położony punkt w Polsce 1,8 m p.p.m.
- 170,0 km **Elbląg** (PKP). Kończymy trasę na dworcu PKP. Warto zwiedzić odbudowane, położone nad rzeką Elbląg stare miasto.

Szlak Zamków Powiśla

Długość trasy:
105 km

Trudność trasy:
trasa średnio trudna

Dominująca nawierzchnia
drogi asfaltowe

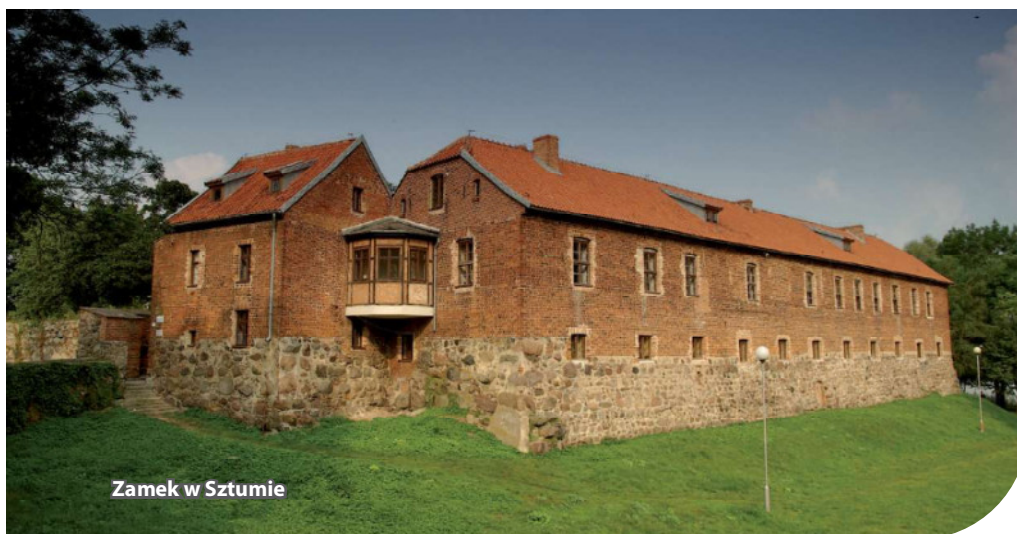
Czas potrzebny na pokonanie trasy:
2 dni

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy

Trasa:
Prabuty - Sztum - Malbork

Jest to najdłuższy i jednocześnie najciekawszy z całej nowopowstałej sieci szlaków rowerowych na obszarze Powiśla. Na trasie zobaczyć można mało znane miejscowości, w których znajdują się lub znajdowały się kiedyś potężne warownie Państwa Zakonnego: Prabuty, Dzierzgoń, Przezmark, Sztum oraz Malbork. Oprócz zamków i ich ruin, po drodze zobaczyć można też wiele innych ciekawych miejsc i obiektów.

Szlak prowadzi przez malownicze tereny Powiśla, lokalnymi drogami o małym natężeniu ruchu, polnymi i leśnymi drogami gruntowymi oraz krótkimi odcinkami dróg wojewódzkich. Długość szlaku wynosi ponad 100 km, więc na przebycie go należy poświęcić co najmniej dwa dni. Informacje o noclegach w tym regionie znaleźć można m.in. na stronie Powiślańskiej Organizacji Turystycznej (www.powislanska.hg.pl).

Oznakowana kolorem czerwonym trasa obfituje w liczne tablice informacyjne i miejsca odpoczynku. W porównaniu z innymi szlakami regionu, jego oznakowanie jest naprawdę dobre. Ambitni turyści mogą dowolnie łączyć trasy, gdyż na Powiślu istnieje dość dobrze rozbudowana sieć szlaków rowerowych m.in. Międzynarodowa Trasa Rowerowa R1 (kolor zielony), Szlak Kościołów Powiśla (niebieski) czy Szlak Nadwiślański Doliny Dolnej Wisły (czarny).

Najciekawszym z zamków na szlaku jest niewątpliwie tajemniczy zamek w Przezmarku. Wznosił się na cyplu nad pięknym jeziorem. Obecnie pozostała z niego wieża, część zabudowań oraz ruiny zamku wysokiego, porośnięte bujną roślinnością. Dzisiaj zamek jest w rękach prywatnych, a jego właściciel, pan Ryszard von Pilachowski, z wielką pasją oprowadza turystów po ruinach, opowiadając dzieje swojego rodu oraz historię rekonstrukcji warowni. W miejscowości Przezmark znajduje się kąpielisko nad jeziorem oraz kilka kwater agroturystycznych. Zachowały się również resztki gotyckiego kościoła.

- 0 km **Prabuty.** Początek szlaku – ruiny zamku przy ul. Zamkowej (na zachód od centrum). Od dworca należy dojechać ok. 1,5 km. Warto zobaczyć: gotycką konkatedrę św. Wojciecha, gotycki kościółek polski, gotycką Bramę Kwidzyńską oraz XVIII- wieczne wodociągi miejskie.
- 1,6 km **Ruiny zamku** nad jeziorem Liwieniec. Od zamku jedziemy szlakiem czerwonym drogą na Iławę.
- 5,6 km **Jezioro Sowica.** Skręcamy na parking przy jeziorze, a stamtąd na nasyp rozebranej linii kolejowej, którą prowadzi szlak rowerowy.
- 8,9 km **Obrzynowo.** Gotycki kościół. Przed miejscowością skręcamy z nasypu, wrócimy do niego w Jakubowie.
- 13,6 km **Jakubowo.** Kąpielisko nad Jeziorem Dzierzgoń – największym akwenem wodnym Powiśla.
- 17,5 km **Cieszymowo Wielkie.** Dawna kaplica dworska, pałac i park. Szlak opuszcza nasyp i kieruje się drogą na zachód.
- 20,7 km **Matule.**
- 25,5 km **Stary Dzierzgoń.** Gotycki kościół. W pobliżu, w miejscowości Zakręty, dawne grodzisko pruskie.
- 30,5 km **Folwark.** Od tego miejsca jedziemy szlakiem żółtym do Przezmarka, następnie wracamy i jedziemy na północ.
- 33,3 km **Przezmark.** Ruiny krzyżackiego zamku na półwyspie, piękne jezioro, miejsce odpoczynku (nad jeziorem na końcu wsi).
- 40,2 km **Protajny.** Dawny majątek, później PGR. Ostry skręt w lewo, piękna aleja dębowa.
- 42,5 km **Kielmy.** Dawny majątek, później PGR. Za wsią przy krzyżu na rozwidleniu dróg jedziemy za znakami w prawo. W okolicznych lasach „Kamienie Wilhelma”.
- 44,3 km **Rzeka Dzierzgoń.** Nie przejeżdżając przez mostek jedziemy leśną drogą w dół rzeki, jadąc prosto zboczmy ze szlaku ale odwiedzimy miejscowość Stare Miasto z gotyckim kościołem.
- 48,3 km **Prakwice.** W pobliżu rozebrana linia kolejowa i nie istniejący obecnie dworek, w którym przebywał cesarz Wilhelm II.

[trasa 24] Wyprawy rowerowe

Oprócz gotyckich warowni, na szlaku zobaczyć można również kilka innych, interesujących miejsc, związanych z późniejszymi dziejami Powiśla.

W lasach otaczających Prakwice można spotkać liczne kamienie z wyrytą tajemniczą inskrypcją. Są to tzw. Kamienie Wilhelma, które stawiane były w miejscu, gdzie cesarz Rzeszy Niemieckiej, Wilhelm II upolował okazałego rogacza. Prakwice w XIX i na początku XX wieku były ważnym ośrodkiem polowań do którego przyjeżdżali najwybitniejsi dostojnicy Rzeszy: cesarz, książęta, następcy tronu. Szacuje się, że właśnie tu Wilhelm II ustrzelił ok. 500 szt. rogaczy. Za czasów monarchii, w miejscu gdzie strzelił zwierza, stawiano drewniany słup na którym wyryto datę polowania, cesarską koronę oraz literę „W”, jedynie najokazalsze zdobycze oznakowywano głazami. Szacuje się że w „królewskich lasach” w okolicy Prakwic znajduje się ok. osiemdziesięciu głazów.

Natomiast położone dokładnie w połowie trasy Waplewo Wielkie to miejsce, które przez lata było ostoją polskości na tych silnie zgermanizowanych w XIX wieku terenach. Była to rezydencja polskiego rodu Sierakowskich, którzy trwali przy mowie i tradycji polskiej nie bacząc na naciski i represje pruskich, a potem hitlerowskich, władców tych ziem. Niektórzy z nich, jak Stanisław Sierakowski zapłacili za to cenę najwyższą. Obecnie w nieco zdewastowanym pałacu, otoczonym pięknym parkiem, mieści się Muzeum Tradycji Szlacheckiej. Sam zabytek powoli jest odnawiany. Park i pałac położony jest niecały kilometr od szlaku, ale koniecznie należy poświęcić trochę czasu na obejrzenie tak budynku, jak również przepięknego parku, w którym położona jest rezydencja.

Ruiny zamku w Przezmarku

Drugim interesującym szlakiem na Powiślu, również wyznaczonym w roku 2012, jest szlak „Kościołów Powiśla”. Ma on kolor niebieski i długość 46 km. Rozpoczyna się w Dzierzgoniu, biegnie przez Bągart, Jasną, Żuławkę Sztumską, Stary i Nowy Targ oraz Kalwę. Kończy się w Mikołajkach Pomorskich. W każdej z tych miejscowości znajduje się ciekawy kościół, a w Mikołajkach nawet dwa. Niektóre z nich, jak na przykład potężna świątynia w Jasnej, pochodzą jeszcze z czasów krzyżackich. Pamiątką z tych czasów jest również interesująca budowla w postaci Kanału Juranda – prowadzącego wodę z jeziora Balewskiego do zamku w Malborku. Ten zabytek hydrotechniki pochodzi z XIV wieku! Najciekawszym obiektem na jego przebiegu jest akwedukt „Jurkowieckie Sklepienie” znajdujący się w pobliżu Kalwy. Krzyżacy (nie mając żadnych nowoczesnych urządzeń!) wybudowali tu potężny ziemny nasyp, przecinając dolinę Jurkowieckiej Strugi, dzięki czemu zachowali odpowiedni spadek wody na długości kilkudziesięciu kilometrów.

- 50,2 km **Dzierzgoń.** Wzgórze z ruinami zamku krzyżackiego (wjazd rowerem od ul. Limanowskiego, niebieskim szlakiem), gotycki kościół z cennym barokowym wystrojem wnętrza oraz zespół dawnego klasztoru z barokowym kościołem św. Ducha. Szlak prowadzi dalej na wschód razem ze szlakiem R1.
- 54,7 km **Kuksy.** Jezioro, kąpielisko gminne, ponownie rozebrana linia kolejowa. Szlak prowadzi przez Morany i Tulice asfaltem do Waplewa.
- 63,7 km **Waplewo Wielkie.** Pałac Sierakowskich, park, kaplica pałacowa (kilkaset metrów od szlaku). Trasa prowadzi na zachód.
- 68,0 km **Stary Targ.** Neobarokowy kościół, zbudowany na planie krzyża greckiego z bogatym wystrojem wnętrza, obelisk upamiętniający podpisanie rozejmu między Rzeczpospolitą a Szwecją w 1629 r. Przez miejscowość przepływa Kanał Juranda.
- 71,3 km **Kalwa.** Gotycki kościół z drewnianą wieżą, stare chałupy drewniane. Jedziemy przez miejscowość brukowaną drogą.
- 75,3 km **Pietrzwałd.** Gotycki kościół z XIV w.
- 77,8 km **Barlewiec.** Dwór z XIX w. z dobrze zachowanymi budynkami folwarcznymi.
- 79,7 km **Sztum.** Zamek krzyżacki, piękna promenada nad jeziorem Sztumskim (prowadzi nią szlak). W mieście również gotycki kościół św. Anny, kąpielisko, a w dawnym kościele ewangelickim muzeum.
- 84,3 km **Sztumskie Pole.** Obok jeziora Białego szlak prowadzi na Uśnice, nową drogą rowerową w lesie.
- 88,2 km **Uśnice.** Szlak prowadzi na północ, drogą leśną.
- 91,5 km **Węgry.** Za wsią niezwykle wąwóz leśny – rezerwat „Parów Węgry”. Dawny majątek, obecnie stajnie.
- 94,4 km **Gościszewo.** Dawna gorzelnia, obecnie mieści się w tej wsi lokalny browar. Szlak biegnie przez pola, następnie wchodzi w lasy nad Nogatem.
- 97,8 km **Wielbark.** Poniemieckie fortyfikacje z okresu II wojny światowej. W pobliżu stanowiska archeologiczne, od których pochodzi nazwa kultury wielbarskiej (gockiej).
- 98,8 km **Śluza „Szonowo”** na Nogacie. Przed śluzą szlak skręca na północ wzdłuż Nogatu. Biegnie początkowo ścieżką, która zamienia się później w Malborku w promenadę wzdłuż Nogatu. Ten odcinek szlaku jest nieoznakowany.
- 104 km **Malbork** (zamek). Wjeżdżamy do miasta promenadą wzdłuż Nogatu, mijamy zamek i przez odnowione centrum miasta kierujemy się do dworca PKP (105 km).

Pałac Sierakowskich w Waplewie Wielkim

Wiśłana Trasa Rowerowa

Długość trasy:
254 km

Czas potrzebny na pokonanie trasy:
4-5 dni

Trudność trasy:
trasa łatwa

Rekomendowany rodzaj roweru:
rower trekkingowy

Dominująca nawierzchnia
drogi asfaltowe

Trasa:
Tczew - Grudziądz - Tczew

Propozycja interesującej wyprawy rowerowej wzdłuż biegu dolnej Wisły, od Grudziądza do jej ujścia w Mikoszewie/Świbnie. Trasa ma swój początek i koniec w Tczewie, który jest dogodnym miejscem rozpoczęcia i zakończenia wycieczki z uwagi na dużą liczbę połączeń kolejowych.

Trasa liczy ponad 250 km. Od Tczewa po obu stronach rzeki trasa wykorzystuje istniejący czarny Szlak Nadwiślański Doliny Dolnej Wisły oraz zielony międzynarodowy szlak R1. Odcinek na północ od Tczewa jest nieznakowany. Widoki na Wisłę z wałów i skarp nadrzecznych momentami zapierają dech w piersiach a wspaniałe obiekty zabytkowe nadają jej historycznego charakteru. Warto dodać, że Wisła to rzeka dość dzika i ta naturalność jest niezaprzeczalnym atutem trasy. Wycieczkę na pewno trzeba podzielić na kilka dni, gdyż ilość atrakcji na szlaku jest na tyle duża, że pokonując cały dystans po obu stronach rzeki, spokojnie można spędzić urlop na rowerze.

Wiśłana Trasa Rowerowa to pomysł wytyczenia szlaku rowerowego wzdłuż obu brzegów Wisły, od jej źródeł do ujścia. W całości liczyć będzie znacznie ponad 2000 km. Poprowadzona zostanie istniejącymi drogami o niskim natężeniu ruchu oraz nowymi, wydzielonymi drogami rowerowymi. W zamyśle jest również połączenie ze szlakiem głównym wszystkich innych szlaków turystycznych (rowerowych i pieszych) zlokalizowanych w okolicy oraz wykonanie połączeń rowerowych z najważniejszymi atrakcjami turystycznymi w sąsiedztwie. Obecnie wycieczki w dolinie Wisły są możliwe po już wynakowanych, ciekawych szlakach rowerowych.

- 0 km **Tczew** (PKP). Jedziemy czarnym szlakiem w kierunku południowym, następnie bulwarem i wzdłuż Wisły. Piękny widok na stare miasto, dolinę rzeki i mosty wiślane. Tczew opisany jest przy trasie nr 6 (Szlak Motławski).
- 5,5 km **Knybawa**. Most na Wiśle.
- 8,3 km **Gorzędziej**. Gotycki kościół, Sanktuarium św. Wojciecha.
- 13,5 km **Rybaki**. Węzeł hydrotechniczny ze służą z końca XIX w., zespół dworsko-parkowy z XIX-XX w.
- 16,8 km **Stary Międzyłęż**. Cmentarz mennonicki.
- 24,3 km **Wielkie Walichnowy**. Kościół gotycki z okazałą ryglową wieżą.
- 34,5 km **Gniew**. Opis przy trasie nr 14 (szlak Grzymisława).
- Uwaga!* Od Gniewu do Nowego szlak biegnie górną częścią wiślanej skarpy, o wysokości dochodzącej nawet 80 metrów. Są tu dość uciążliwe podjazdy i ostre zjazdy, nie zawsze po dobrych drogach. Niedogodność tą wynagradzają malownicze widoki na dolinę Wisły.
- 46,1 km **Opalenie**. Nowy most na Wiśle, dwór z XVIII w., barokowy kościół.
- Uwaga!* Odcinek pomiędzy Opaleniem a Bochlinem jest jedynym trudnym i terenowym fragmentem całej trasy. Szlak biegnie leśnymi drogami krawędzią skarpy wiślanej, przecinając liczne wąwozy. Po drodze piękne widoki, ale łatwo się zgubić. Są też odcinki piaszczyste i błotniste. Alternatywnym (szosowym) sposobem pokonania tego odcinka jest objazd z Opalenia przez Małą Karczmę i Kolonię Ostrowską oraz Pieniążkowo do Bochlina (dystans 14 km, fragment drogi krajowej nr 91 ale jest tam dość szerokie asfaltowe pobocze).
- 48,3 km **Widlice**. Początek najtrudniejszego odcinka trasy.
- 53,5 km **Wiosło Duże i Wiosło Małe**. Rezerwat przyrody chroniące cenną roślinność porastającą krawędź skarpy wiślanej.
- 60,0 km **Bochlin**. Zabytkowy kościół.
- 63,0 km **Twarda Góra**. Stacja PKP.
- 67,5 km **Nowe**. Opis przy trasie nr 14 (Szlak Grzymisława).
- 76,8 km **Mątaawy**.
- 84,7 km **Dragacz**.

[trasa 25] Wyprawy rowerowe

Do najciekawszych miejscowości na szlaku należą niewątpliwie kolejowy Tczew z mało znaną a interesującą starówką i licznymi zabytkami, gotycki, niezwykle malowniczo położony w ujściu Wierzy Gniw z monumentalnym zamkiem krzyżackim, jak również Nowe oraz piękny Grudziądz ze swoimi spichlerzami na wiślanej skarpie oraz rozległą starówką. Warty uwagi jest również Kwidzyn z potężnym zamkiem kapituły pomezańskiej oraz katedrą.

W Dolinie Wisły, podobnie jak na Żuławach, na podmokłych terenach od XVII wieku osiedlali się osadnicy holenderscy – Mennonici. Ślady ich bytności widoczne są praktycznie aż do Warszawy, a na terenie Pomorza zachowały się domy i cmentarze mennonickie między innymi w okolicach Kwidzyna oraz na Nizinie Walichnowskiej między Tczewem a Gniewem.

Niezwykłym zabytkiem hydrotechniki jest zespół śluz w Białej Górze, w którego pobliżu znajduje się ciekawy rezerwat „Las Mątowski” oraz sanktuarium bł. Doroty z Mątów. Innymi ciekawymi obiektami są: stacja pomp „Rybaki”, śluzy w dolnym odcinku Wisły w Przegalinie i Gdańskiej Głowie oraz sztucznie wykonany Przekop Wisły – ostatni, ujściowy odcinek tej wielkiej rzeki. W ujściu rzeki w rezerwacie „Mewia Łacha” zobaczyć można wypoczywające foki szare oraz tysiące sztuk wędrownych ptaków.

Ruiny kościoła w Steblewie

Żuławski krajobraz

Inszenizacja historyczna w Gniewie

Wisła jest największą rzeką Polski. Jest również poważną barierą do pokonania, bo nie ma na niej wiele mostów i przepraw. Na opisywanym odcinku pokonanie Wisły jest możliwe w Grudziądzu, Kwidzynie (nowy most), od czasu do czasu promem w Gniewie, którego kursowanie jednak jest niepewne, a później dopiero mostem pod Tczewem (tzw. „Knybawskim”). Zabytkowe mosty w samym Tczewie są w bardzo złym stanie i często są zamykane dla ruchu. W odcinku ujściowym znajduje się most w Kiezmorku oraz sezonowa (maj – październik) przeprawa w Świbnie/Mikoszewie. Planując wyprawę, należy uwzględnić to ograniczenie.

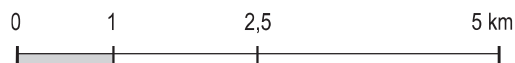
Wzdłuż Wisły biegają dwie linie kolejowe, które mogą posłużyć przemieszczaniu się w trakcie wyprawy. Na lewym brzegu pociągi kursują przez Tczew, Pelplin, Smętowo Graniczne, Warlubie, Twardą Górę i Warlubie (kierunek na Bydgoszcz), a na prawym, bliżej doliny Wisły, funkcjonują połączenia Malbork – Sztum – Kwidzyn – Grudziądz. Ponadto z Malborka i Tczewa kursuje wiele pociągów w różnych kierunkach.

- 87,0 km **Grudziądz**. Początek mostu na Wiśle.
- 88,0 km **Grudziądz**. Pięknie położone, gotyckie miasto na skarpie wiślanej. Starówka, ratusz, rynek, pozostałości zamku, zespół spichlerzy, gotyckie kościoły. Ładne kamienice i budynki użyteczności publicznej i dawne koszary z XIX/pocz. XX w. Od Grudziądza wykorzystujemy szlak czarny, ale również biegnący bliżej Wisły, międzynarodowy szlak R-1 (zielony).
- 97,0 km **Świerkocin**. Ładny odcinek leśny.
- 109,5 km **Rusinowo**. Wracamy do województwa pomorskiego.
- 114,2 km **Nebrowo Wielkie**. Barokowy kościół z połowy XVIII w., kaplica neobarokowa.
- 130,3 km **Kwidzyn (Mareza)**. Monumentalny, gotycki zespół katedralno-zamkowy, w zamku Muzeum Regionalne, w katedrze cenny wystrój oraz krypta z grobami Wielkich Mistrzów Krzyżackich i celi bł. Doroty z Mątówów, liczne okazałe budynki użyteczności publicznej z XVIII-XX w., stadnina koni w Miłosnej.
- 155,3 km **Biała Góra**. Okazały zespół śluz z przypominającą zamkowe baszty śluzą z 1852 r. oraz śluzą komorową z 1914 r.
- 162,5 km **Piekło**. „Dom Polski” z izbą pamięci szkoły polskiej w Wolnym Mieście Gdańsk, kościół z ryglową wieżą.
- 165,5 km **Rezerwat „Las Mątowski”**. Przedmiotem ochrony rezerwatu jest jedyny na Żuławach kompleks leśny z jesionowo-dębowym drzewostanem liczącym ponad 150 lat.
- 168,3 km **Mątowy Wielkie**. Miejsce urodzenia Bł. Doroty z Mątówów, gotycki kościół.
- 173,7 km **Kończewice** (most Knybawski). Gotycki kościół z drewnianą wieżą.
- 179,3 km **Lisewo Malborskie** (zabytkowe mosty tczewskie). Gotycki kościół z drewnianą wieżą.
- 189,0 km **Palczewo**. Wiatrak holender z XIX w, kościółek drewniany z 1712 r., domy drewniane.
- 203,5 km **Dworek** (most na Wiśle). *Uwaga! W okresie od października do maja brak możliwości przejechania przez Wisłę poniżej Tczewa (nieczynna przeprawa promowa) – konieczność zakończenia pętli w Tczewie. Odcinek Dworek – Mikoszewo opisany w ramach Szlaku Mennonitów (trasa 23).*
- 209,5 km **Drewnica (Żuławki)**. Mosty zwodzone, w pobliżu śluza „Gdańska Głowa”.
- 214,5 km **Mikoszewo**. Miejscowość letniskowa, w pobliżu plaża i rezerwat „Mewia Łacha”.
- 216,3 km Przeprawa przez Wisłę (płatna).
- 216,8 km **Świbno**. Możliwość dojazdu do Gdańska przez Sobieszewo (ok. 25 km).
- 219,5 km **Przegalina**. Zabytkowy zespół śluz, nowy most zwodzony.
- 222,8 km **Błotnik**. Nowa przystań żeglarska na terenie dawnego składowiska popiołów.
- 227,5 km **Kieźmark**. Most przez Wisłę, zabytkowy szachulcowy kościół z XVIII w.
- 231,5 km **Leszkowy**. Kościół gotycki.
- 238,1 km **Giemlice**. Kościół z 1841 r.
- 242,9 km **Steblewo**. Okazała ruina gotyckiego kościoła, dwa domy podcieniowe z XVIII w.
- 246,2 km **Koźliny**. Kościół gotycki z cennym wystrojem, spichlerz szachulcowy.
- 254,0 km **Tczew** (PKP).

Legenda do map w skali 1:100 000

SKALA 1:100 000

GDAŃSK	Miasto wojewódzkie		Muzeum
TCZEW	Miasta powiatowe		Zabytkowy kościół, cerkiew
KĘPICE	Miasta		Zamek, zab. średniowieczna
Tuchomie	Miejscowości gminne		Grodzisko, ruiny
Krojanty Igły	Pozostałe miejscowości		Zabytek architektury, pałac
	Autostrada		Zabudowa regionalna
	Drogi ekspresowe		Elektrownia wodna, młyn
	Drogi krajowe		Pomnik, miejsce pamięci
	Drogi wojewódzkie		Hotel, pozostałe noclegi
	Drogi lokalne		Pole biwakowe
	Kolej, stacje, przystanki		Port, marina/przystań wodna
	Linie nieczynne, rozebrane		Przystań/etap kajakowy
	Lasy		Przeprawa promowa
	Jeziora, rzeki, bagna		Port lotniczy, aeroklub, lotnisko wojskowe
	Obszar zabudowany		Plaża, kąpielisko
			Punkt widokowy
			Latarnia morska
			Rezerwat przyrody
			Atrakcja turystyczna
			Informacja turystyczna
	Znakowane szlaki rowerowe		Trasa rowerowa
	Nieoznakowane szlaki rowerowe	[trasa 1]	Numer trasy
	Początek / koniec szlaku		

© Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna, Gdańsk 2012 r.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, powielanie lub wykorzystywanie w inny sposób całości lub fragmentu niniejszej publikacji dozwolone wyłącznie za zgodą wydawcy.

Opracowanie: Doradztwo i Szkolenia TREK. Audyt tras rowerowych: Marcin Szydagis, Jacek Zdrojewski.

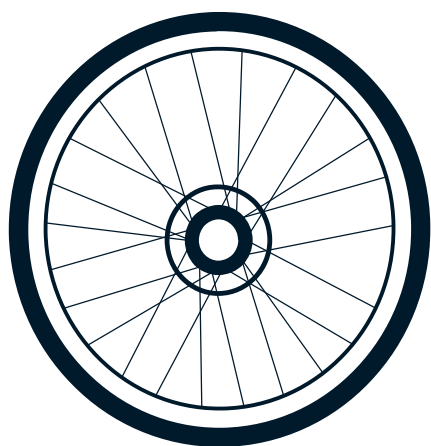
Grafika, skład: Maciej Kumor Studio Kreowania Rzeczywistości.

Projekt okładki: Olimpia Dębska.

Zdjęcia: archiwum Fundacji Partnerstwo Dorzecze Słupi, archiwum LOT Kociewie, archiwum PROT, archiwum UMWP, Rafał Baranowski, Michał Bieliński, Emilia Laskowska, Maciej Kumor, Milena Nieścior, Dariusz Paciorek, Marcin Szydagis, Jarosław Wojciechowski, Jacek Zdrojewski.

Źródła: Fundacja Naszyjnik Północy, Fundacja Partnerstwo Dorzecze Słupi, Gmina Kosakowo, Gmina Parchowo, Gmina Somonino, kaszubskierowery.pl, Klub Nowodworski, LOT KOCIEWIE, Miasto i Gmina Sztum, Powiat Chojnicki, Powiat Gdański, Powiat Kartuski - Kaszubski Pierścień, Powiatowa Organizacja Turystyczna, PTTK Oddział Regionalny w Gdańsku, Park Narodowy „Bory Tucholskie”, Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych, Słowiński Park Narodowy, Stowarzyszenie Miłośników Wyspy Sobieszewskiej, Stowarzyszenie Produktów Markowych Turystyki Wiejskiej „Słupia”, Studio Kreowania Rzeczywistości, TREK, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Wejherowskie Towarzystwo Cyklistów.

Odkrywaj rowerem Pomorskie

Dotknij informacji

x245 interaktywnych Infomatów

POMORSKIE

